

Čimbenici prostorne distribucije glasova na hrvatskim parlamentarnim izborima 2011. i 2016. godine.

Alaber, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:520867>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-17**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za geografiju

Diplomski sveučilišni studij geografije-nastavnički smjer (dvopredmetni)

Josip Alaber

**Čimbenici prostorne distribucije glasova na
hrvatskim parlamentarnim izborima 2011. i 2016.
godine.**

Diplomski rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru

Odjel za geografiju

Diplomski sveučilišni studij geografije-nastavnički smjer (dvopredmetni)

Čimbenici prostorne distribucije glasova na hrvatskim parlamentarnim izborima 2011. i 2016. godine.

Diplomski rad

Student:

Josip Alaber

Mentor:

Doc. dr. sc. Branimir Vukosav

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Josip Alaber**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Čimbenici prostorne distribucije glasova na hrvatskim parlamentarnim izborima 2011. i 2016. godine.** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 19. listopad 2021.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište u Zadru

Diplomski rad

Odjel za geografiju

Čimbenici prostorne distribucije glasova na hrvatskim parlamentarnim izborima 2011. i 2016. godine.

Josip Alaber

Demokratska tradicija i izborni procesi u Hrvatskoj još uvijek su u začetcima. S obzirom na to da su prvi višestranački izbori u Hrvatskoj održani 1990. godine, proizlazi da je geografija izbora i analiza ponašanja birača (s obzirom na određene čimbenike) u izbornim procesima nedovoljno istražena i popularizirana. U radu se analizira utjecaj urbano/ruralne različitosti i dohotka stanovništva na prostornu distribuciju glasova Socijaldemokratske partije i Hrvatske demokratske zajednice. Promatrani su birači navedenih stranaka; zato što se SDP i HDZ redovno izmjenjuje na vlasti u Hrvatskoj posljednjih 30 godina, a time i osvajaju najveći broj glasova. U analizi su korišteni službeni podatci Državnoga izbornog povjerenstva po izbornim jedinicama, županijama, općinama kao i kartografski prikazi područja u kojima dominira pojedina stranka. Analiza je pokazala kako gospodarski razvijenija područja, kao i veća urbana naselja, imaju tendenciju glasovanja za SDP, dok područja koja su slabije gospodarski razvijena i ruralna područja imaju veću tendenciju glasovanja za HDZ.

Ključne riječi: Hrvatska, parlamentarni izbori, čimbenici, SDP, HDZ, grad, selo, dohodak

Rad sadrži: 57 stranica, 23 grafička priloga, 14 tablica, 35 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Mentor: doc. dr. sc. Branimir Vukosav

Povjerenstvo: izv. prof. dr. sc. Ante Blaće (predsjednik i član), doc. dr. sc. Branimir Vukosav (mentor i član), doc. dr. sc. Denis Radoš (član), izv. prof. dr. sc. Vera Graovac Matassi (zamjena)

Rad prihvaćen: 14. travnja 2020.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zadar

Graduation Thesis

Department of Geography

Factors of spatial distribution of votes in Croatia's 2011 and 2016 parliamentary elections

Josip Alaber

Democratic tradition and electoral processes are relatively at their beginning in the Republic of Croatia, due to the fact that the first multiparty elections of Croatia occurred in 1990. With that in mind, the geography and the analysis of voters' behaviours regarding electoral processes, in accordance with certain factors, is also quite unexplored and unpopularized. In this paper, the analysis focuses on the influence of urban/rural differences and population's income regarding spatial distribution of votes of Social Democratic Party (Socijaldemokratska partija - SDP) and Croatian Democratic Union (Hrvatska demokratska zajednica - HDZ). The voters of aforementioned parties were selected as the focus group due to the parties' constant and interchangeable rule in Croatia over the last 30 years. The official data from the State Election Committee for electoral units (counties and municipalities) were used in the analysis, as well as the cartographic representations of the areas in which a certain party is prevalent. The results of the analysis show that most votes for SDP came from more economically developed areas, as well as larger urban settlements. On the other hand, the voters living in areas which are rural and are economically less developed are more likely to vote for HDZ.

Key words: Croatia, parliamentary elections, factors, SDP, HDZ, urban area, rural area, income

Thesis includes: 57 pages, 23 figures, 14 tables, 35 references, original in Croatian

Supervisor: Branimir Vukosav, PhD, Assistant Professor

Reviewers: Ante Blaće, PhD, Associate Professor (president and member), Branimir Vukosav, PhD, Assistant Professor (supervisor and member), Denis Radoš, PhD, Assistant Professor (member), Vera Graovac Matassi, PhD, Associate Professor (substitute member)

Thesis accepted: April, 14th, 2020

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.2. Politički ustroj Hrvatske.....	3
1.3. Pregled izbornog zakona za biranje zastupnika u Hrvatski sabor	6
2. Objekt, ciljevi i metodologija istraživanja	8
3. Pregled dosadašnjih istraživanja	11
4. Pregled rezultata hrvatskih parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine.....	12
4.1. Parlamentarni izbori 2011. godine.....	12
4.2. Parlamentarni izbori 2016. godine	15
5. Analiza odabranih čimbenika na prostornu distribuciju glasova	18
5.1. Čimbenik urbanosti/ruralnosti.....	21
5.2. Dohodak stanovništva	31
6. Zaključak.....	43
Literatura	45
Izvori	48
Popis grafičkih priloga	50
Popis tabličnih priloga.....	52
Sažetak	54
Summary	55

1. UVOD

Tema ovoga diplomskoga rada, relativno je neistraženo i nedovoljno popularizirano područje u geografiji, kako u većini zemalja tako i u Hrvatskoj. Odabirom ove teme nastoji se potaknuti razvoj geografije izbora (elektoralne geografije) i proučavanje ponašanja glasača na izborima u Hrvatskoj. Razlog nedovoljne razvijenosti geografije izbora je u tome što je ona relativna mlada disciplina unutar društvene geografije. Nedovoljnu razvijenost navedena disciplina ima i u Republici Hrvatskoj u kojoj je i demokracija mlada, kao i izborni procesi te demokratska mišljenja. U radu će se istražiti utjecaj odabranih čimbenika na političko opredjeljenje građana, odnosno čimbenik urbanosti/ruralnosti i dohodak stanovništva.

Istraživanje u ovome radu temelji se na rezultatima izbora koji su objavljeni na službenim stranicama Državnog izbornog povjerenstva. Ti isti rezultati, prikazani su prema izbornim jedinicama i prema broju glasova pridodanih određenoj političkoj stranci. Takvim načinom istraživanja, pokušava se razumjeti međusobni odnos između stranaka, ali i odnos prema cijeloj socijalnoj okolini (Šiber, 2007). U uvodnome dijelu rada prikazuje se nastanak i razvoj geografije izbora u svjetskim okvirima, razvoj političkoga sustava u Hrvatskoj i najvažnije odrednice izbornog zakona pri biranju zastupnika u Hrvatski sabor. Time se želi naglasiti kako je demokracija u Hrvatskoj mlada i kako se još nisu u potpunosti formirala izborna ponašanja građana. Analizom odabranih čimbenika nastoji se proučiti izborna ponašanja građana, koje je u ostalim zapadnim zemljama često definirano čimbenicima poput starosti stanovništva, spola, dobi, dohotka stanovništva i sl. Proučavanjem preferencije građana prema određenim političkim opcijama u Hrvatskoj na izborima 2011. i 2016. godine, određuje se izborna ponašanja građana s obzirom na dohodak stanovništva kao i na činjenicu žive li u urbanim ili ruralnim sredinama. Rezultati rada će pokazati je li se u Hrvatskoj formiralo određeno izborna ponašanje (s obzirom na odabrane čimbenike) koje je važno za daljnje političke aktivnosti stranaka i za stvaranjem pretpostavki o rezultatima sljedećih izbora.

1.1. Definicija i razvoj geografije izbora u svijetu

Geografija izbora bavi se *vezom izbornog i prostornog fenomena, oblikom i veličinom izbornih jedinica, odnosom glasačkih tijela prema geografskim, naročito ekonomsko-geografskim, demo-geografskim i drugim socijalnim sadržajima. Bavi se pitanjem kako određeno okruženje, karakteristike stanovništva i interesi utječu na izborna ponašanja, a zanima se i određenim zloupotrebama* (Pavić, 1992:48). Geografija izbora se u okviru geografije nalazi unutar društvene geografije, koja se definira kao dio geografije koji je usmjeren na prostornu raspodjelu i prostornu organizaciju društva, s obzirom na političke, socijalne, ekonomske, urbane, ruralne i slične karakteristike prostora. Takva definicija društvene geografije sadrži neke elemente koje se pojavljuju u izborima, npr. stvaranje prostorne segregacije po socio-ekonomskim kriterijima, samim time i stvaranjem prostornih obrazaca glasovanja i slično (Taylor, Johnston, 1979). U razvoju svjetske geografije izbora važno je istaknuti dva važna znanstvenika koja su zaslužna za njen razvoj.

Prvi je Andre Siegfried koji je 1913. godine, objavio nekoliko studija o izborima u zapadnoj Francuskoj i njezinoj povezanosti s geografskim i socioekonomskim faktorima, a 1949. godine je izdao nekoliko studija o izborima u Ardenima. U promatranom razdoblju i drugi su francuski znanstvenici razvijali tehniku uspoređivanja karata s izbornim rezultatima s kartama geografskih i ostali faktora, među njima najviše sociolozi i politički znanstvenici. Drugi je američki politički znanstvenik Vladimir Orlando Key Jr. koji je 1949. godine objavio studiju o izborima na Američkom Jugu, nakon koje se i ostali znanstvenici s prostora Sjedinjenih Američkih Država uključuje u istraživanje izbora i razvoju geografije izbora (Glassner, 1993).

Izborna geografija se u užem smislu nalazi unutar političke geografije koja se definira kao *kontaktna znanost između geografskih i politoloških znanosti, koja proučava veze i interakciju geografskih i politoloških fenomena, a isto tako se može definirati i kao geografija moći, tj. geografija onih sadržaja koje pridonose razumijevanju (a time i mogućnosti afirmacije) svega što je relevantno za moć, odnosno nemoć države kao temeljnog subjekta u političkoj geografiji* (Pavić, 1987:45). Politička geografija je dio geografije od njezinog nastanka kao sveučilišne discipline od kraja devetnaestog stoljeća. Za razvoj političke geografije najzaslužniji je Friedrich Ratzel i njegovo djelo „Politička geografija“ iz 1897. godine zbog čega je Ratzel i prihvaćen kao „otac političke geografije“. Ratzel je tvrdio da sva

živa bića trebaju naći svoj prostor unutar prirodnog okruženja (okoliša) kako bi preživjeli i napredovali te da tako i nacije (kao države) trebaju naći svoj prostor u svjetskom političkom okruženju (Flint, Taylor, 2011.).

1.2. Politički ustroj Hrvatske

Hrvatska je po ustroju unitarna republika koja djeluje kao parlamentarna demokracija. Kao takva, Hrvatska je također i socijalna država u kojoj su najveće vrijednosti države i društva propisane Ustavom. Politički sustav Republike Hrvatske temelji se na trodiobnoj podjeli vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku. Zakonodavnu vlast izvršava Hrvatski sabor koji je predstavničko tijelo građana i u kojem ima najmanje 100, a najviše 160 zastupnika. Prvi višestranački sabor održan je 30. svibnja 1990. godine i na taj dan se obilježava Dan državnosti Republike Hrvatske. Od tada je konstituirano deset saziva sabora, a kao nositelj zakonodavne vlasti; sabor donosi i mijenja Ustav, donosi zakone i odlučuje o državnom proračunu, zatim donosi akte kojima se izražava politička volja Hrvatskoga sabora itd. (URL 1). U Hrvatskom saboru djeluju političke stranke, koje preko svojih zastupnika prenose volju građana u područje vlasti i koji osiguravaju da se poštuje i razvija demokratski izabrana vlast od strane građana. Zastupnici su *izabrani članovi parlamenta kao najvišega predstavničkog tijela u državi. U modernome predstavničkom sustavu vlasti, koji se temelji na načelu narodne suverenosti, zastupnik je predstavnik cijelog naroda, neovisno o tome gdje je (u kojemu izbornom okrugu) i kako izabran (pojedinačno ili na izornoj listi)* (Kasapović, 2003:367). U Republici Hrvatskoj trenutno je registrirano 368 političkih stranaka, od kojih je 168 politički aktivno (URL 2), a najveći broj zastupničkih mjesta kontinuirano dobivaju dvije stranke; Socijaldemokratska partija Hrvatske (SDP) i Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), koje zajedno ostvaruju između 60 i 80 mjesta u saboru (Petak, 2009). Iz tog razloga promatranje ponašanja birača u ovom diplomskom radu bit će fokusirana na birače ovih dviju stranaka, koje predstavljaju najjače političke opcije u Hrvatskoj. Socijaldemokratska partija Hrvatske (SDP), kao politička stranka lijevoga centra, osnovana je 3. studenog 1990. godine pod nazivom Stranka demokratskih promjena (URL 3) a Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), kao politička stranka desnog centra, osnovana je 17. lipnja 1989. godine (URL 4). *U političkom prostoru lijevo se poistovjećuje s isticanjem horizontala, jednakošću, socijalnom promjenom i usmjerenošću na budućnost. Desnica se više shvaćala vertikalno, kao nešto što*

prihvaća socijalne i vjerske hijerarhije i što je usmjereno na kontinuitet i status quo (Beyme, 2002:54). Svrstavanje građana u lijevi ili desni politički spektar u Hrvatskoj, više počiva na ideološkim i vrijednosnim uvjerenjima, nego primjerice na načina vođenja ekonomske politike države. Prijašnja istraživanja su pokazala kako ni stav prema ulozi države u upravljanju ekonomskom politikom niti stav prema privatnom vlasništvu ne utječu na podjelu građana na lijevi ili desni politički spektar (Rimac, 1998). Vrijednosna i ideološka uvjerenja poput odnosa prema manjinama, religiji i naciji i sl. donose izraženiju podjelu građana u političke blokove (primjerice veća religioznost je karakterističnija za desne političke opcije), kao i to da se desna politička opcija zasniva na tradicionalnim uvjerenjima, a lijeve političke opcije na modernističkim vrijednostima. Na hrvatskoj političkoj sceni, HDZ predstavlja u vrijednosnom smislu desno orijentiranu stranku, iako je provodio redistributivnu politiku koja je karakteristična za lijeve političke opcije, dok je politiku stabilizacije karakterističnu za desne političke opcije provodio SDP. Takav primjer vođenja politike uočen je i u Njemačkoj, gdje je otvaranje tržišta reformama poticala socijaldemokratska vlada, a ne demokršćanska (Sekulić, 2016).

Izvršna vlast je podređena zakonodavnoj vlasti, a izvršavaju je predsjednik države i vlada. Odnos između uloge predsjednika države i vlade formulirana je Ustavnim promjenama 2000. godine. Tim promjenama bitno je smanjena uloga predsjednika države koju je imao od 1990. do 2000. godine, odnosno prihvaćen je prijelaz iz polupredsjedničkog u parlamentarni sustav. Vlast predsjednika je ograničena uvjetom supotpisa za donošenje većine odluka, ali su predsjedničke ovlasti naglašene u kriznim situacijama. Predsjednik predstavlja i zastupa Hrvatsku u zemlji i inozemstvu i brine za stabilnost državne vlasti. Također predsjednik je odgovoran za brigu o teritorijalnoj cjelovitosti države i njenoj obrani, te je na čelu državne vojske odnosno vrhovni je zapovjednik oružanih snaga (Golik, 2018). Uz predsjednika države izvršnu vlast čini i Vlada Republike Hrvatske obavlja izvršnu vlast, koja je odgovorna Hrvatskom saboru i koja za stupanje na dužnost treba dobiti povjerenje većine saborskih zastupnika. Vlada je sastavljena od šesnaest ministarstava (nakon parlamentarnih izbora 2020.), a njena uloga je predlaganje zakona i drugih akata saboru, predlaganje državnog proračuna, provođenje zakona i drugih odluka Sabora, vođenje vanjske i unutarnje politike itd. (URL 5).

Sudbenu vlast u Hrvatskoj obavljaju sudovi, koji su neovisni i samostalni. U Hrvatskoj djeluje ukupno 158 sudova od toga; 61 prekršajni, 67 općinskih, 7 trgovačkih i 4 upravna suda, zatim Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Visoki upravni sud Republike

Hrvatske, Visoki prekršajni, 15 županijskih sudova, te Vrhovni i Ustavni sud. Sudovi svoje djelovanje temelje na Ustavu, međunarodnim ugovorima, zakonima i drugim važećim izvorima prava (Golik, 2018).

Političko ustrojstvo Hrvatske čine tijela, uredi i ispostave državne uprave na državnoj, područnoj i lokalnoj razini. Na državnoj razini to su: Hrvatski sabor i Vlada, na područnoj razini županije, a na lokalnoj razini gradovi i općine. Županije obuhvaćaju više općina i gradova na svom području koje su prostorno povezane, a čine prirodnu, prometnu, povijesnu, gospodarsku, samoupravnu i društvenu cjelinu. Njihovo područje djelovanja odnosi se na razvoj kulturnih, socijalnih, obrazovnih i zdravstvenih ustanova, gospodarski razvoj, prostorno i urbanističko planiranje itd. Općine predstavljaju područje više naselja koji su povezani zajedničkim interesima stanovništva i predstavljaju jednu gospodarsku, prirodnu i društvenu cjelinu. Postoji više definicija grada, prva se odnosi na mjesto koje ima više od 10 000 stanovnika i čini društvenu, gospodarsku, prirodnu, povijesnu i urbanu cjelinu, zatim kao jedinica u kojoj je sjedište županije i kao mjesto za koje postoje iznimni i posebni geoprometni, gospodarski i povijesni razlozi zbog kojih se naziva gradom. Područje djelovanja općina i gradova odnosi se na obavljanje poslova vezanih za civilnu i protupožarnu zaštitu, prostorno i urbanističko planiranje, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu i dr. (Antić, 2005).

Politički ustroj Hrvatske postupno se formirao od devedesetih godina prošlog stoljeća, a njegov razvoj je uvjetovan trima rascjepima: rascjepu između centra i periferije, zatim između tradicionalizma i modernizma i na kraju na rascjepu između državne redistribucije i tržišta (Zakošek, 2020). Prvi rascjep je nastao na temelju razlika u konceptu nacionalnog identiteta, u kojem centar predstavlja hrvatski nacionalizam neprijateljski nastrojen prema multikulturalnosti i manjinama, dok periferija zagovara otvorenu suradnju s drugim kulturama. Drugi rascjep se odnosi rascjep između skupina koji naglašavaju važnost religije i tradicije, nasuprot skupinama koji se protive privilegiranoj poziciji katoličanstva u Hrvatskoj i koji zagovaraju modernistički i sekularni koncept kulture. Posljednji rascjep, odnosno socioekonomski rascjep, odnosi se na drugačije poglede na tržište i uporabu ekonomskih resursa. Ovakav razvoj političkog sustava rezultira svrstavanjem birača u određene blokove (desno, centar ili lijevo), a zatim se građani identificiraju s određenom strankom koja najviše njeguje njihova uvjerenja (Zakošek, 2002). Politički ustroj i politička kultura se u demokratskim zemljama potiče izborima i gdje svaka država oblikuje vlastiti izborni proces. Političke stranke, kao dio političkog sustava, natječu se da bi formirale parlament sa svojom

većinom, a izborni proces definira način na koji će se glasovi pretvoriti u mjesta u parlamentu (Johnston, 1979).

1.3. Pregled izbornog zakona za biranje zastupnika u Hrvatski sabor

Zastupnici u Hrvatski Sabor se biraju razmjernim izbornim sustavom u 12 izbornih jedinica. Teritorij Republike Hrvatske podijeljen je u 10 izbornih jedinica, a svaka izborna jedinica bira po 14 zastupnika. U 11. izornoj jedinici bira se 3 zastupnika dijaspore, odnosno hrvatskih državljana izvan Republike Hrvatske, dok se u 12. izornoj jedinici bira 8 zastupnika nacionalnih manjina. Glasovi birača pretvaraju se u mandate prema d'Hondtovo¹ metodi, a izborni je prag² 5%. Zanimljivo je naglasiti kako je Hrvatska, u svojoj kratkoj povijesti izbora i demokracije, primjenjivala i većinski i razmjerni izborni sustav te njihovu kombinaciju (URL 6). Razmjerni izborni sustav je tip izbornog sustava koji omogućava relativno pravedan odnos između udjela mandata i glasova birača na izborima, iako treba znati kako niti jedan izborni sustav ne omogućava potpuno razmjernan odnos između broja osvojenih mandata i broja glasova na izborima. Prednost razmjernog izbornog sustava je što on potiče višestranačje tako što omogućava održavanje postojećih političkih stranaka i omogućava samostalno sudjelovanje svih stranaka u raspodjeli mandata, zatim u sudjelovanju u izborima, a samim time i djelovanju u političkom životu uopće. Također razmjerni izborni sustav više potiče stvaranje novih političkih stranaka, nego cijepanje starih. Odabir izbornog sustava vrlo je važan za održavanje i razvoj političkog i stranačkog sustava, zbog toga što određuje međusobnu ovisnost stranaka, njihovu strukturu i broj (Kasapović, 1993).

Pregledom zakona pod nazivom „Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor“, izdvojeno je nekoliko važnijih karakteristika izbornog procesa u Republici Hrvatskoj. Na izborima za zastupnike u Hrvatski sabor, birači biraju 140 zastupnika, ne računajući zastupnike nacionalnih manjina i zastupnike koje bira dijaspora (koja predlaže najmanje 6, a najviše 14 kandidata za zastupnika). Svaka izborna jedinica na teritoriju Republike Hrvatske bira 14 zastupnika, a broj birača između izbornih jedinica se ne smije razlikovati više od + -

¹ D'Hondtova metoda - postupak preračunavanja glasova birača u mandate, nazvan prema belgijskome matematičaru V. D'Hondtu. Mandati se raspodjeljuju tako što se ukupni broj glasova svake stranke dijeli nizom djelitelja 1, 2, 3, 4, 5..., a mandat dobiva stranka s najvećim količnikom (Kasapović, 2003:61)

² Izborni prag - zakonska ili prirodna prepreka koju neki izborni kandidat mora prijeći kako bi sudjelovao u postupku raspodjele mandata (Kasapović, 2003:154)

5%. Svi hrvatski državljani, s navršenih 18 godina, su birači, koji isto tako mogu biti birani za zastupnike u Hrvatski sabor, kojima mandat traje 4 godine. Vrijeme mandata može se produljiti jedino u slučajevima članka 17.³ i 100.⁴ Ustava Republike Hrvatske i u slučaju rata. Predsjednik Republike Hrvatske raspisuje izbore te na pravo predlaganja stranačkih lista imaju sve stranke koje su registrirane u Republici Hrvatskoj. Ako birači predlažu kandidacijske liste, one se nazivaju „neovisnim listama“ i za njih je potrebno prikupiti najmanje 500 potpisa birača. Način na koji se biraju zastupnici su proporcionalna zastupljenost i preferencijsko glasovanje, koji se uvažavaju ako broj preferiranih glasova iznosi najmanje 10% glasova koje je osvojila pojedina lista, a bit će izabrani oni kandidati sa svake liste koji su dobili najveći broj preferencijskih glasova⁵. Državne ustanove koje su zadužene za provedbu izbora i čiji podaci predstavljaju temeljnu literaturu u istraživanju izbora su: Državno izborno povjerenstvo, izborna povjerenstva izbornih jedinica, općinska i gradska izborna povjerenstva i birački odbori (URL 8).

³ Članak 17. - u doba ratnog stanja ili neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti države, te velikih prirodnih nepogoda pojedine slobode i prava zajamčena Ustavom mogu se ograničiti...(URL 7)

⁴ Članak 100. - ...u slučaju neposredne ugroženosti neovisnosti, jedinstvenosti i opstojnosti države Predsjednik Republike može, uz supotpis predsjednika Vlade, narediti uporabu oružanih snaga iako nije proglašeno ratno stanje (URL 7).

⁵ Preferencijski glasovi - oblik personalnog glasovanja kojim birači izražavaju potporu pojedinim kandidatima zbog njihovih osobnih kvaliteta, kvalifikacija, aktivnosti i ugleda. (Kasapović, 2003:303)

2. Objekt, ciljevi i metodologija istraživanja

Objekt istraživanja su parlamentarni izbori u Republici Hrvatskoj na cijelom njezinom teritoriju, odnosno u 10 izbornih jedinica (Slika 1.) koliko ih se nalazi na teritoriju Republike Hrvatske. U objekt istraživanja uključene su izborne jedinice, županije, gradovi, općine, naselja, odnosno cijela administrativna podjela Republike Hrvatske. U proučavanje ovih čimbenika i utjecaja na parlamentarne izbore, nisu uključene: dijaspora i nacionalne manjine. No, bitno je naglasiti kako i one imaju pravo glasa na izborima u Republici Hrvatskoj, ali oni biraju svoje zastupnike u vlastitim izbornim jedinicama, a nisu uključeni prvenstveno zbog nemogućnosti pronalaska podataka koji će biti potrebni u istraživanju.

Slika 1. *Izborne jedinice u Republici Hrvatskoj*

Izvor: URL 9

Cilj ovoga diplomskoga rada je objasniti utjecaj urbano/ruralnih različitosti i dohotka stanovništva na prostornu distribuciju glasova na hrvatskim parlamentarnim izborima 2011. i

2016. godine. Navedeni čimbenici odabrani su zato što su ti čimbenici promatrani i u prijašnjim istraživanjima o izbornom ponašanju građana u Hrvatskoj. Iako je višestranačje u Hrvatskoj relativno mlado, a samim time je biračko tijelo nestrukturirano i nema određenih statusnih odrednica s glasačkim ponašanjem birača. Prijašnja istraživanja pokazala su skroman utjecaj navedenih čimbenika na preferenciju glasovanja za pojedine stranke. Primjerice, istraživanje s Instituta političkih znanosti pokazuje kako su građani s većim prihodima naklonjeniji SDP-u i HNS-u, za razliku od glasača HDZ-a i HSP-a koji imaju manje prihode. Isto tako veća naobrazba i liberalan svjetonazor u većoj je mjeri svojstven biračima SDP-a i HNS-a, dok je veća religioznost i konzervativnost svojstvena biračima HDZ-a, HSP-a i HSS-a (Milas, Burušić, 2004.). U sociološkom pogledu, grad i selo su oduvijek predstavljali dvije opreke, dvije različitosti, a najviše se ta razlika očitovala u vrijednostima koje njeguje ruralno i urbano stanovništvo. Selo je oduvijek predstavljalo konzervativnu sredinu, sredinu koja je nositelj nacionalnog identiteta, tradicije i povijesti zemlje (Župančić, 2000). Istraživanje Dragana Bagića pokazuje stabilnost biračkog tijela u kontekstu urbano/ruralne različitosti, gdje HDZ uživa veću potporu u naseljima do 2000 stanovnika (33,3%) od SDP-a (21,6%), a u naseljima s više od 100 000 stanovnika veću potporu uživa SDP (31,0%) od HDZ-a (23,4%). U kontekstu stranačke preferencije birača s obzirom na dohodak, isto istraživanje je pokazalo kako SDP uživa veću potporu stručnjaka, menadžera i intelektualaca (33,7%), dok HDZ ostvaruje potporu od 20,4%. S druge strane HDZ ostvaruje veću potporu nekvalificiranih radnika i poljoprivrednika (38,5%) i domaćica (40,3%), za razliku od SDP-a koji izrazito manju potporu ima od domaćica (21,6%) i od nekvalificiranih radnika i poljoprivrednika (20,9%) (Bagić, 2007.).

Temeljne hipoteze diplomskog rada su:

H1: Stanovništvo urbanih područja ima veću tendenciju glasovanja za Socijaldemokratsku partiju, kao stranku lijevog centra u Hrvatskoj.

H2: Stanovništvo razvijenijih područja s većim dohotkom ima tendenciju glasovanja za Socijaldemokratsku partiju, kao stranku lijevog centra u Hrvatskoj.

Rad se temelji na proučavanju izbornih statistika i rezultata gdje je vidljivo stranačko opredjeljenje određenog geografskog prostora, odnosno izborne jedinice. Također, ovaj diplomski rad ima obilježja ekološke studije⁶ izbornog ponašanja, zbog toga što je cilj rada

⁶ Ekološka studija - izraz posuđen iz biologije, a označava studiju odnosa organizma i okoline, odnosno živih organizama i okoline (Šiber, 2007)

razumjeti odnose između političkih stranaka i njihovih kandidata u odnosu prema socijalnom kontekstu, odnosu prema biračima. Takve studije najčešće obuhvaćaju rasprave o rezultatima izbora, u određenom geografskom prostoru, s obzirom na rezultate izbora, koji se uspoređuju s različitim podacima o stanovništvu tog područja, od socijalnih, ekonomskih i političkih podataka do nacionalnog sastava, religijske pripadnosti, visini prihoda i sl. (Šiber, 2007).

Podatci za usporedbu i analizu temelje se na podacima preuzetih s Državnog zavoda za statistiku (DZS) i Državnog izbornog povjerenstva (DIP), odnosno s web stranice Izbori.hr. Na tim stranicama se nalaze rezultati svih izbora provedenih u Republici Hrvatskoj. Podatci za utvrđivanje gospodarskog, odnosno ekonomskog stanja pojedinih općina i županija, temeljit će se na podacima gospodarskih komora, ali i na službenim državnim i županijskim izvješćima o gospodarskim prilikama u pojedinim županijama i općinama, kao i na medijskim natpisima o razvijenim i nerazvijenim dijelovima Hrvatske. Analiza literature i internetskih izvora koristi se zbog stvaranja teorijske podloge, pogotovo u uvodu diplomskoga rada. Pojedini rezultati su prikazani grafički i kartografski kako bi se ostvario jednostavniji i lakši pregled rezultata na kojima se temelji zaključak po hipotezama. Prvenstveno se to odnosi na korištenje tablica, dijagrama i karata.

Metoda indukcije koristi se za proučavanje manjih administrativnih jedinica s kojima se dolazi do zaključka za veću administrativnu jedinicu, a za potvrdu ili negaciju hipoteze koristi se metoda sinteze⁷ i generalizacije⁸. U uvodnom dijelu diplomskog rada najviše se koristi metoda deskripcije.

⁷ Način sistematiziranja, odnosno objašnjavanja i istraživanja putem sinteze od jednostavnijeg do složenijeg suda (URL 10).

⁸ Metoda gdje od pojedinačnih opažanja izvodimo uopćene zaključke, koji imaju oslonac u stvarnosti (URL 10).

3. Pregled dosadašnjih istraživanja

Hrvatska nema dugu demokratsku tradiciju, zbog čega se geografija izbora kao disciplina razvija relativno kasno, obzirom da su se prvi demokratski izbori održali godine 1990. Zbog toga su istraživanja i studije izbora u Hrvatskoj relativno oskudni. Međutim prvo istraživanje ponašanja birača u Hrvatskoj provedeno je i prije prvih višestranačkih izbora u Hrvatskoj 1990. godine. Godine 1965. provedeno je istraživanje o ponašanju birača na izborima za općinsku skupštinu u gradu Zagrebu, koji ujedno predstavljaju prve izbore u bivšoj državi, u kojima je omogućeno biranje između većeg broja kandidata (Zvonarević, Kljaić, Šiber, 1966). Izbore u Hrvatskoj 1990. godine analizirao je Mladen Klemenčić, koji je u svome radu razmatrao regionalne značajke izbornih rezultata, način pretvaranja glasova stranaka u zastupnička mjesta i utjecaj nacionalnog sastava na rezultate izbora prema regijama (Klemenčić, 1991). Novija istraživanja parlamentarnih izbora u Hrvatskoj provode se na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, primjerice obrasci izbornog ponašanja na parlamentarnim izborima 2015. i 2016. godine istražuju se u kontekstu pojavljivanja novih stranaka na političkoj sceni i njihovog utjecaja na tradicionalne političke rascjepa (Henjak, 2018). Istraživanje o ponašanju birača na posljednjim parlamentarnim izborima 2020. godine, proučavani su u kontekstu utjecaja novih stranaka na stvaranje novih društvenih rascjepa i utjecaja dobne razlike, religioznosti i ostalih čimbenika na izbornu ponašanje građana (Raos, 2020). Ponašanje birača na lokalnim izborima provedeno je u okviru izbora za gradonačelnika grada Zagreba 2017. godine, a temeljio se na analizi izborne kampanje, stranačke opredijeljenosti i osobini kandidata (Haramija, 2018). Istraživanje u sklopu završnog rada Bojana Čelebićanina, sa Sveučilišta u Zagrebu, odnosno Geografskog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, analizirano je ponašanje birača u gradskim četvrtima grada Zagreba na lokalnim izborima 2017. godine. Naglasak je stavljen na ponašanje birača, s obzirom na mjesto stanovanja, odnosno njihovo glasanje za lijevo ili desno političko opredjeljenje, odnosno predstavnike u Gradskoj skupštini (Čelebićanin, 2018). Diplomski rad Luke Rendulića, također sa Sveučilišta u Zagrebu, odnosno Geografskog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, predstavlja istraživanje o američkim predsjedničkim izborima, a naglasak je stavljen na ponašanje birača s obzirom rasnu strukturu, dobno-spolno strukturu, urbano-ruralne različitosti, religiju i dohodak (Rendulić, 2018.).

4. Pregled rezultata hrvatskih parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine.

4.1. Parlamentarni izbori 2011. godine.

Sedmi po redu parlamentarni izbori održani su 4. prosinca 2011. i prema rezultatima ovih izbora je konstituiran sedmi saziv Hrvatskoga sabora. Na teritoriju Republike Hrvatske bira se 140 zastupnika u 10 izbornih jedinica. Hrvatski državljani izvan Republike Hrvatske biraju 3 zastupnika, dok nacionalne manjine biraju 8 zastupnika. Od 8 zastupnika izabranih od strane nacionalnih manjina, 3 zastupnika su iz srpske nacionalne manjine, a 5 zastupnika iz ostale 21 nacionalne manjine. Pobjednici ovih izbora su bile stranke okupljene u „Kukuriku“ koaliciji, odnosno Socijaldemokratska partija, Hrvatska narodna stranka, Istarski demokratski sabor i Hrvatska stranka umirovljenika. Stranke koalicije osvojile su 80 mandata, što je bilo dovoljno za parlamentarnu većinu i sastavljanje vlade (Petković, 2011).

Sedmi saziv Hrvatskoga sabora konstituiran je 22. prosinca 2011., a na temelju održanih izbora izabran je 151 zastupnik koji će ovu dužnost obavljati četiri godine. Za predsjednika Hrvatskoga sabora, izabran je, parlamentarnom većinom, Boris Šprem iz Socijaldemokratske partije Hrvatske koji je obavljao tu dužnost do svoje smrti, 30. rujna 2012. godine (URL 11). Za novog predsjednika izabran je dotadašnji potpredsjednik Josip Leko, također iz Socijaldemokratske partije Hrvatske. Prema službenim podacima Državnog izbornog povjerenstva, na parlamentarnim izborima izašlo je ukupno 54,32 % od ukupno upisanih birača, odnosno njih 2.446.831. Iako nije predmetom istraživanja, važno je spomenuti i kako je u XI. izbornoj jedinici, odnosno dijaspori, glasovalo 21.114 birača ili 5,13 %, dok je u XII. izbornoj jedinici, odnosno nacionalne manjine, glasovalo 45.508 birača ili 18,19 %. Ukupno je bilo 313 kandidacijskih lista, od kojih je 285 bilo stranačkih (na 204 liste stranke su izašle samostalno a na 81 listi su bile u koaliciji s drugom strankom) i 28 nezavisnih lista. Ukupno se na parlamentarnim izborima kandidiralo 4359 kandidata, od kojih je bilo 2835 muškaraca (65,04 %) i 1524 žene (34,96 %). Prema izbornim rezultatima, mandate za konstituiranje sabora osvojilo je 13 parlamentarnih stranaka (Tablica 1.) s ukupno 145 mandata i šest nezavisnih zastupnika. Parlamentarnu većinu, na kraju saziva sabora, činilo je osam političkih stranaka (Tablica 2.) koje su ukupno imale 79 zastupničkih mandata, dok je parlamentarnu manjinu, također na kraju saziva sabora, činilo deset parlamentarnih stranaka koje su ukupno imale 63 mandata (Tablica 3.).

Tablica 1. Raspodjela mandata po strankama prema izbornim rezultatima

Naziv stranke	Broj osvojenih mandata	% od ukupnih zastupničkih mjesta
Socijaldemokratska partija	60	39,7
Hrvatska demokratska zajednica	44	29,1
Hrvatska narodna stranka	14	9,3
Hrvatski demokratski savez Slavonije i Baranje	6	4,0
Hrvatski laburisti	6	4,0
Nezavisni	6	4,0
Hrvatska stranka umirovljenika	3	2,0
Istarski demokratski savez	3	2,0
Samostalna demokratska srpska stranka	3	2,0
Hrvatska građanska stranka	2	1,3
Bošnjačka demokratska stranka Hrvatske	1	0,7
Demokratski centar	1	0,7
Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević	1	0,7
Hrvatska seljačka stranka	1	0,7
UKUPNO:	151	100

Izvor: Buntić Juričić, Stanković Benak, 2016

Dvanaestu hrvatsku vladu, koja je formirana nakon izbora 2011. godine, činila je koalicija stranaka Socijaldemokratske partije, Hrvatske narodne stranke, Istarskog demokratskog saveza i Hrvatske stranke umirovljenika. U razdoblju od 23. prosinca 2011. do 22. siječnja 2016. godine, trajalo je političko djelovanje ove vlade, na čijem je čelu bio Zoran Milanović, kao predsjednik vlade (URL 12).

Tablica 2. Stranke parlamentarne većine na kraju sedmog saziva Hrvatskog sabora

Naziv stranke	Broj mandata
Socijaldemokratska partija	56
Hrvatska narodna stranka – liberalni demokrati	11
Hrvatska stranka umirovljenika	4
Samostalna demokratska srpska stranka	3

Istarski demokratski sabor	2
Bošnjačka demokratska stranka Hrvatske	1
Istarski demokrati	1
Naprijed Hrvatska!- Progresivni savez	1
UKUPNO:	79

Izvor: Buntić Juričić, Stanković Benak, 2016

Tablica 3. Stranke parlamentarne manjine na kraju sedmog saziva Hrvatskog sabora

Naziv stranke	Broj mandata
Hrvatska demokratska zajednica	42
Hrvatski demokratski savez Slavonije i Baranje	7
Održivi razvoj Hrvatske	3
Narodna stranka - reformisti	3
Hrvatska građanska stranka	2
Hrvatski laburisti - Stranka rada	2
Demokratski centar	1
Hrvatska seljačka stranka	1
Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević	1
Novi val – Stranka razvoja	1
UKUPNO:	63

Izvor: Buntić Juričić, Stanković Benak, 2016

Na kraju saziva sabora, devet zastupnika je imalo status nezavisnih zastupnika, koji se nisu ubrajali niti u parlamentarnu većinu, niti u parlamentarnu manjinu. (Buntić Juričić, Stanković Benak, 2016).

4.2. Parlamentarni izbori 2016. godine

Hrvatski parlamentarni izbori 2016. godine održani su 11. rujna, po istim pravilima kao i prethodno analizirani izbori iz 2011. godine. Biran je 151 zastupnik od toga 140 zastupnika u 10 izbornih jedinica na teritoriju Republike Hrvatske, 8 zastupnika biralo se iz redova nacionalnih manjina, a tri zastupnika među kandidatima dijaspore. Ovim izborima prethodilo je izglasavanje nepovjerenja Tihomiru Oreškoviću koji je bio predsjednik Vlade 146 dana i tu je dužnost obavljao najkraće u modernoj hrvatskoj povijesti. S obzirom na to kako vladajuća koalicija, na čelu s HDZ-om, nije u zakonskom roku uspjela oformiti parlamentarnu većinu, predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović je 16. srpnja 2016. objavila raspisivanje prijevremenih parlamentarnih izbora (URL 13). Rezultatima ovih izbora konstituiran je deveti saziv Hrvatskoga sabora 14. listopada 2016. godine. Za predsjednika sabora izabran je Božo Petrov s liste MOST-a, koji podnosi ostavku 4. svibnja 2017. Za novog predsjednika je izabran Gordan Jandroković s liste HDZ-a (URL 14). Ukupno je glasovalo 1.979.277 birača, što čini 52,59 posto biračkog tijela (URL 15).

Hrvatska demokratska zajednica je, zajedno s koalicijskim partnerima, bila pobjednik parlamentarnih izbora prema broju osvojenih zastupničkih mandata (Tablica 4.) i time je sastavila parlamentarnu većinu (Tablica 5.) i vladu, dok socijaldemokratska partija predvodi parlamentarnu manjinu ili oporbu (Tablica 6.). Prema rezultatima parlamentarnih izbora 2016. godine i devetoga saziva Hrvatskoga sabora, formirana je četrnaesta Vlada Republike Hrvatske. Vlada je svoj mandat započela 19. listopada 2016. i trajao je do 23. srpnja 2020., a na čelu vlade, kao predsjednik, bio je Andrej Plenković. Ova vlada je doživjela mnoge promjene do kraja svoga mandata, u vidu smjena i promjena na ministarskim mjestima (URL 16).

Tablica 4. Raspodjela mandata prema rezultatima parlamentarnih izbora 2016. godine

Naziv stranke ili koalicije	Broj osvojenih mandata	% od ukupnih zastupničkih mjesta
Hrvatska demokratska zajednica, Hrvatsko socijalno-liberalna stranka, Hrvatska demokršćanska stranka	61	40,40
Socijaldemokratska partija (Narodna koalicija)	54	35,76

MOST – nezavisnih lista	13	8,61
Živi zid (koalicija Jedina opcija)	8	5,30
Istarski demokratski sabor i partneri	3	1,99
Bandić Milan 365 (koalicija za premijera)	2	1,32
Hrvatski demokratski savez Slavonije i Baranje	1	0,66
Nezavisna lista – Željko Glasnović	1	0,66
Nacionalne manjine	8	5,30
UKUPNO:	151	100

Izvor: URL 17

Tablica 5. Stranke parlamentarne većine u 9. sazivu sabora

Naziv stranke	Broj mandata
Hrvatska demokratska zajednica	55
Neovisni zastupnici	11
Bandić Milan 365	5
Hrvatska narodna stranka	4
Samostalna demokratska srpska stranka	3
Hrvatska demokršćanska stranka	2
Hrvatska socijalno-liberalna stranka	1
Hrvatski demokratski savez Slavonije i Baranje	1
Reformisti	1
UKUPNO:	83

Izvor: URL 14

Tablica 6. Stranke parlamentarne manjine ili oporbe u 9. sazivu sabora

Naziv stranke	Broj mandata
Socijaldemokratska partija	29
MOST – nezavisnih lista	10
Neovisni zastupnici	7
Građansko – liberalni savez	4
Hrvatska seljačka stranka	4
Istarski demokratski sabor	3
Živi zid	2
Demokrati	1

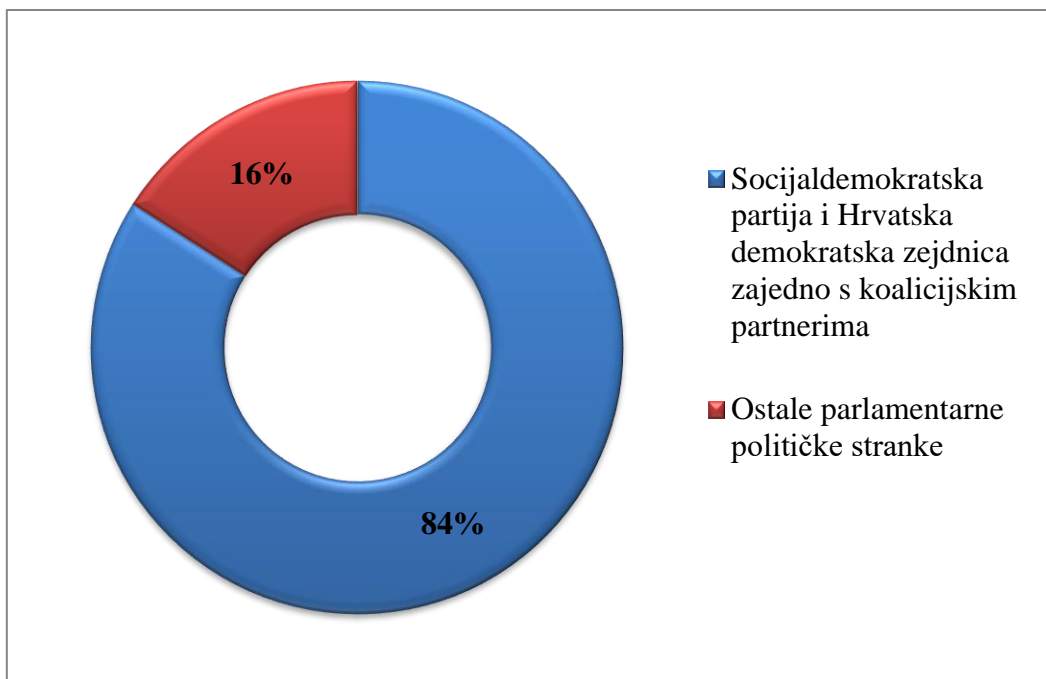
Hrast – Pokret za uspješnu Hrvatsku	1
Hrvatska stranka umirovljenika	1
Neovisni za Hrvatsku	1
Nezavisni lista mladih	1
Nova politika	1
Promijenimo Hrvatsku	1
Stranka Ivana Pernara	1
Snaga – stranka narodnog i građanskog aktivizma	1
UKUPNO:	68

Izvor: URL 14 (3.12.2020.)

5. Analiza odabranih čimbenika na prostornu distribuciju glasova

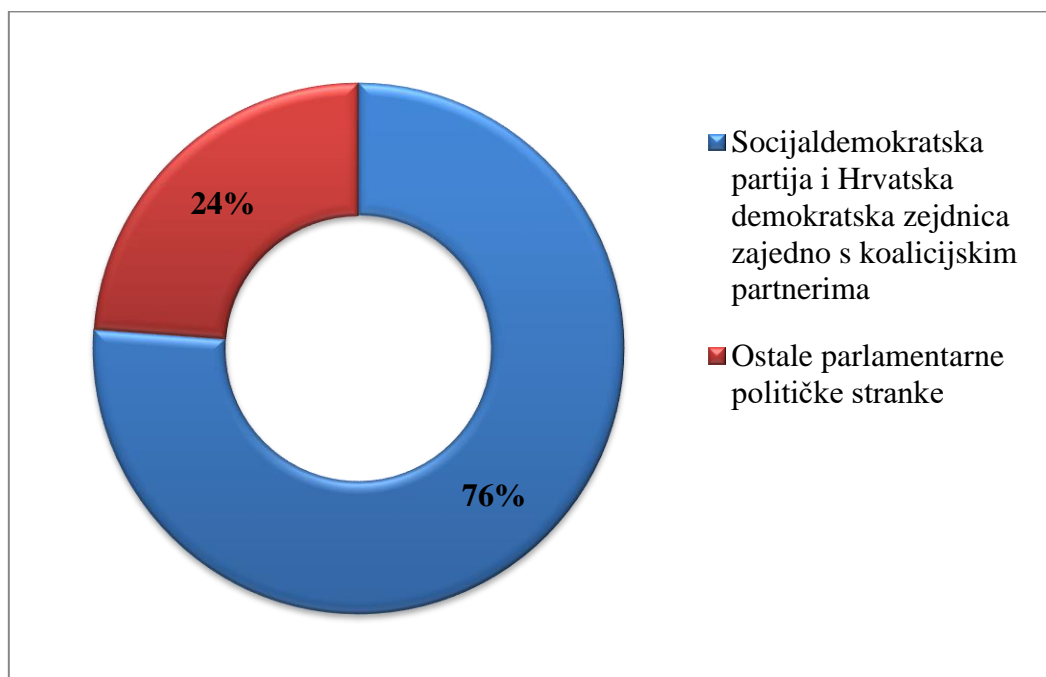
Tradicionalno se u izbornim istraživanjima polazi od istraživanja različitih socio-psihološki i socio-demografskih čimbenika na načine glasovanja i izorno ponašanje birača. Takav način istraživanja nastao je iz uvjerenja da će osobe, koje dijele slične interese, stavove ili mišljenja imati i slično izorno ponašanje, odnosno političko opredjeljenje. Također, vjeruje se da i obilježja poput; spola, obrazovanja, starosti i sl., imaju utjecaja na oblikovanje političke misli. Takva se uvjerenja nisu pokazala dovoljnima kako bi se isključivo na njihovim temeljima moglo predviđati ponašanje birača na izborima. Međutim, takva su predviđanja i istraživanja korisna tamo gdje se formira nova politika, odnosno višestranačje, kao na primjer u Hrvatskoj (Bulat, Štrelcov, 1995). Istraživanja vezana za ponašanje birača povezana su i s političkom psihologijom, jer se pojedinac ili skupina birača i njegovo političko ponašanje, proučava kao dio širih društvenih odnosa i složene socijalne strukture koja utječe na njegovo političko ponašanje. S druge strane, proučava se i stranački „marketing“, jer se dolazi do odgovora u koju skupinu birača stranke ili pojedinci prilagođavaju svoju politiku, odnosno prema kojoj društvenoj skupini stranke usmjeruju svoj politički program i cilj (Šiber, 2007).

U sljedećim poglavljima proučavat će se urbano/ruralne različitosti i dohodak stanovništva kao čimbenik utjecaja na odluku birača o glasanju za dvije stranke, Socijaldemokratsku partiju i Hrvatsku demokratsku zajednicu, a samim time i političko ponašanje tih stranaka i njihovih birača. Ovdje će se konkretno raditi o ponašanju birača na parlamentarnim izborima 2011. i 2016. godine. Odluka o usporedbi ovih dviju stranaka proizlazi iz činjenice da, bez obzira na višestranački sustav, ove dvije stranke (zajedno sa svojim koalicijskim partnerima na tim izborima) ostvaruju zajedno veliku većinu zastupničkih mjesta u saboru (Slika 2. i 3.), odnosno povjerenje građana, dok je broj zastupničkih mjesta ostalih stranaka veoma mali i samim time nemaju veliki utjecaj na politička događanja i odluke.

Slika 2. Usporedba osvojenih zastupničkih mjesta prema rezultatima parlamentarnih izbora 2011. godine, između dvije najjače parlamentarne stranke i njihovih koalicijskih partnera i ostalih parlamentarnih stranaka (%).

Izvor: Buntić Juričić, Stanković Benak, 2016

Slika 3. Usporedba osvojenih zastupničkih mjesta prema rezultatima parlamentarnih izbora 2016. godine, između dvije najjače parlamentarne stranke i njihovih koalicijskih partnera i ostalih parlamentarnih stranaka (%).

Izvor: URL 17

Dvije, prethodno navedene stranke predstavljaju, u političkom djelovanju, (s malim izuzecima), dvije opreke i tradicionalno su najveći politički „rivali“ na Hrvatskoj političkoj sceni. Jedna od zajedničkih karakteristika ove dvije stranke je zagovaranje politike socijalne tržišne ekonomije. S jedne strane, Socijaldemokratska partija prema svojoj ideologiji i programu pripada u skupinu socijaldemokratskih stranaka. U središte svoje socijalne politike stavljaju rad i radnike, socijalnu politiku definiraju kao ulaganje u produktivnost društva, a prema vrijednosnim mjerilima njeguju više modernističke i liberalnije stavove. Prema političkom programu Socijaldemokratska partija slijedi načela europske socijaldemokracije, slobodu, jednakost, pravdu i solidarnost i naglašava tragične posljedice liberalističkog društva koji je zasnovan na slobodi bez jednakosti, kao i komunističkog koncepta koji je zasnovan na jednakosti bez slobode (URL 18). S druge strane, Hrvatska demokratska zajednica, u središte svoje ekonomske politike stavlja poslodavce i poduzetnike koji predstavljaju pokretače ekonomskog razvoja, a svoju socijalnu politiku temelje na konzervativnim vrijednostima te se prema svojoj ideologiji smješta u skupinu europskih demokršćanskih stranaka (Petak, 2009). Podjelu ovih dviju stranaka na različite polove političkog spektra, podržavaju i birači u Hrvatskoj. (Tablica 7.) No, generalno se Socijaldemokratska partija smješta u stranku ljevice ili lijevog centra, a Hrvatska demokratska zajednica kao stranka desnice ili desnog centra. Iako je istraživanje relativno staro i odnosi se na devedesete godine prošlog stoljeća i danas se u opisu stranaka (na mrežnom izdanju *Hrvatske enciklopedije*) Socijaldemokratska partija definira kao stranka lijevog centra (URL 3), a Hrvatska demokratska zajednica, kao stranka desnoga centra (URL 4).

Tablica 7. Podjela stranaka u Hrvatskoj prema ideološkoj samo-identifikaciji na lijevi i desni politički spektar do 2000. godine (ljestvica 1-10, pri čemu 1 označava krajnju ljevicu, a 10 krajnju desnicu).

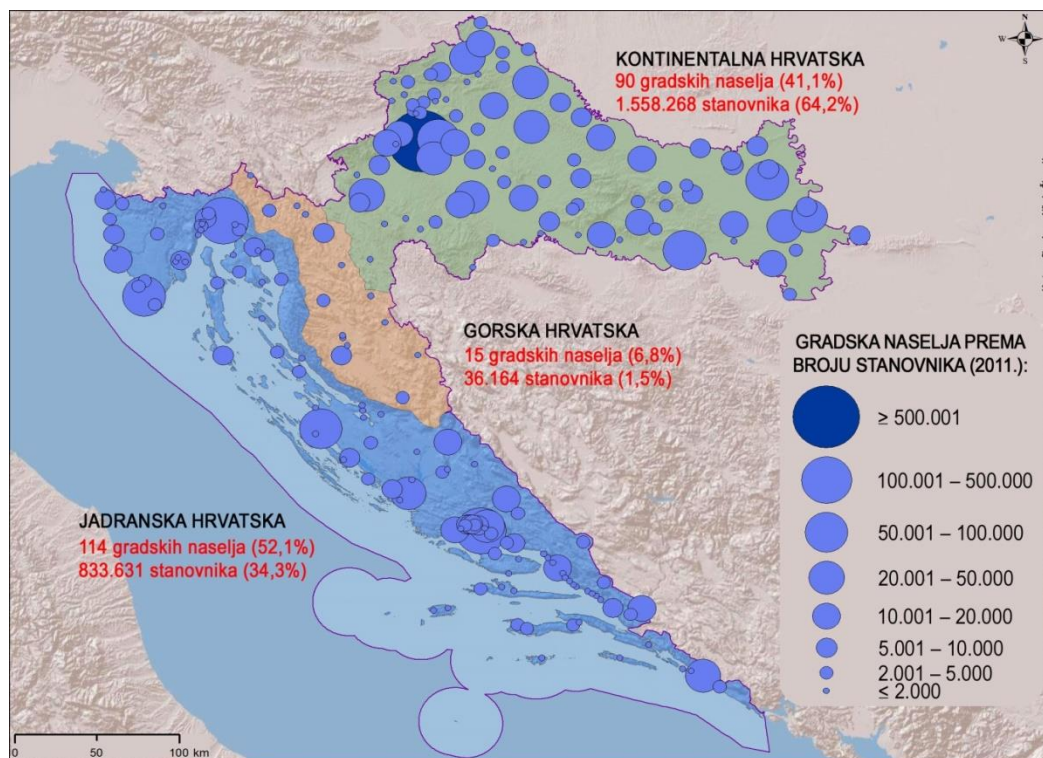
Stranka	1990.	1992.	1995.	2000.
<u>Socijaldemokratska partija</u>	3,3	3,6	3,8	3,9
Koalicija narodnog sporazuma	5,8	-	-	-
Hrvatska narodna stranka	-	5,5	5,4	4,9
Hrvatska socijalno liberalna stranka	-	5,3	5,1	4,9
Hrvatska seljačka stranka	6,2	6,0	5,6	5,4
<u>Hrvatska demokratska zajednica</u>	6,6	6,3	6,5	6,8
Hrvatska stranka prava	-	7,5	7,4	6,7

Izvor: Zakošek, 2002

5.1. Čimbenik urbanosti/ruralnosti

U proučavanju političkoga ponašanja, opreka grad-selo posebno je zanimljiva zbog toga što je promjena razmišljanja i biračko ponašanje često pod utjecajem socijalne grupe, odnosno nije individualna odluka. Takav fenomen je najčešće prisutan na selu, jer što je manje naselje, odnosno manji broj glasača, broj glasova dominantne stranke je sve veći (Šiber, 2007). U seoskim i manjim gradskim naseljima društvena kontrola je stroga. Susreti „licem u lice“ i *inter-personalni* kontakti su česti, čime su kritika i socijalni bojkoti učinkovita sredstva za uspostavljanjem konformizma. Takvi odnosi stvaraju uniformirano ponašanje, konzervativne stavove i u takvim naseljima šanse za promjene i reforme su male. Nasuprot tome, u većim gradskim naseljima šanse za stvaranjem takvih odnosa su daleko manje. Gradska zajednica podrazumijeva veću populaciju stanovnika gdje nije moguće da se svi članovi međusobno poznaju. Isto tako, u većim urbanim centrima omogućeni su brojniji i različitiji kontakti između ljudi (s obzirom na nacionalnost, vjeroispovijest, rasu itd.). Time grad postaje mjesto heterogenije populacije, u kojem su šanse za stvaranjem liberalnijih i tolerantnijih vrijednosti mnogo veće nasuprot seoskim naseljima, čije je stanovništvo homogeno (Todorović, 1964). Liberalniji i tolerantniji stavovi karakteristični su za glasače SDP-a, dok su veća religioznost i konzervativnost karakteristični za glasače HDZ-a (Milas, Burušić, 2004).

Mnoge zemlje svijeta imaju problema s definiranjem gradskih naselja, posebno kada se radi o manjim naseljima. Postoje različita obilježja po kojima se definira je li neko naselje ima status grada ili nema. Najčešće se to odnosi na određena fizionomska obilježja, djelatnosti koje prevladavaju te na način života koji dominira u naselju (Vresk, 1983). *U Hrvatskoj grad je administrativno određen kao jedinica lokalne samouprave koja tvori prirodnu, urbanu, gospodarsku i društvenu cjelinu. Status grada dobile su općine u kojima je sjedište županije te one koje imaju više od 10 000 stanovnika. Iznimno, status grada dobila su i općinska središta koja ne zadovoljavaju te uvjete kada za to postoje posebni povijesni, gospodarski, geoprometni i drugi razlozi* (URL 19). Hrvatska broji 139 naselja koja imaju obilježje grada, od kojih je 128 upravnih gradova, dok je 6 617 ruralnih naselja, odnosno sela, s prosjekom od 360 stanovnika (URL 20). S druge strane, kombinacijom dvaju pristupa diferencijaciji gradskih naselja, odnosno kombinacijom modela diferencijacije gradskih, prijelaznih i ruralnih naselja i prema modelu DZS-a, u Hrvatskoj je moguće izdvojiti 219 naselja gradskog tipa (URL 21) (Slika 4.).

Slika 4. Naselja gradskog tipa prema broju stanovnika u Republici Hrvatskoj 2011. godine

Izvor: URL 21

Tradicionalno se selo definira kao *naselje čije se stanovništvo pretežito bavi poljodjelstvom, stočarstvom ili ribarstvom, dakle tzv. primarnim djelatnostima. S obzirom na to da u današnjem selu može biti, a često tako i jest, više ne poljoprivrednika nego poljoprivrednika, takva definicija nije potpuna i dovoljna. Selo je svakako 'društvena zajednica u kojoj su seljaci (poljodjelci) važan, ali ne nužno brojem ili značenjem prevladavajući društveni sloj'. Međutim u funkcionalnom smislu selo određuje glavna 'eksportna' djelatnost njegovih stanovnika, a ne njihov brojčani odnos po djelatnostima. Zbog toga, iako manjina stanovnika živi od poljodjelstva, moramo govoriti o selu, ako je poljoprivreda dominantna ekonomija naselja, pogotovo u Hrvatskoj, ali i u Europi, gdje je poljoprivreda još uvijek više način života nego način proizvodnje* (Lukić, 2010:66).

Istraživanje preferencije birača u Hrvatskoj, s obzirom na urbano/ruralne različitosti, odnosit će se na nekoliko najvećih gradskih središta u Hrvatskoj i odnosom između županijskih i gradskih središta pojedine županije i ruralnih naselja iste županije. Prema ranijim istraživanjima, odnosno prema istraživanju iz kolovoza 1992. godine, glasači HDZ-a statistički češće žive na selu, dok glasači socijaldemokratskog krila češće žive u urbanim

sredinama (Bulat, Štrelov, 1995). Slične rezultate pokazalo je i istraživanje lokalnih izbora 2001. godine (Kasapović, 2004) u kojem se navodi kako su vodeće stranke u ruralnim krajevima HDZ i HSS, a u urbanim HDZ i SDP. Odnosno, iz ovoga možemo zaključiti kako HDZ ima najpravnomjernije raspoređene birače i u urbanim i u ruralnim krajevima. Podrška SDP-u raste ravnomjerno s rastom broja stanovnika i stupnjem urbaniziranosti naselja, tako da navedena stranka uvijek dobije više glasova u urbanim, nego u ruralnim naseljima (Kasapović, 2004). Takav trend se nastavlja i na izborima za Hrvatski sabor 2003. godine, gdje je istraživanje pokazalo kako HDZ osvaja 33,3 % glasova u naseljima manjim od 2000 stanovnika, a SDP 21,6 %, dok u gradovima većim od 100 000 stanovnika SDP ostvaruje potporu od 31% glasova, a HDZ 23,4%. Također isto istraživanje je pokazalo kako HDZ ima veću potporu poljoprivrednika i nekvalificiranih radnika, za razliku od SDP-a (Bagić, 2007). Razlike između gradova i sela, u sastavu stanovništva prema obrazovanju i vrsti zaposlenja su mala, no ipak postoje. Prema prijašnjim istraživanjima (Šundalić, 2009) grad ima veći udio visokoobrazovanih stručnjaka i menadžera, koji imaju veću tendenciju glasovanja za SDP, dok selo ima veći udio poljoprivrednika, kvalificiranih radnika i domaćica, koji imaju veću tendenciju glasovanja za HDZ (Bagić, 2007). Prema istraživanju iz 2008. godine na selu je još uvijek visoka prisutnost osoba koji imaju završenu samo osnovnu školu (23,5%), dok je u gradu veća prisutnost osoba visokog i višeg obrazovanja (24,1%), u odnosu na selo (18,8%). Prema tim malim razlikama u strukturi stanovništva prema obrazovanju i vrsti zaposlenja u gradu i selu, može se zaključiti kako struktura sela postaje sve bliža standardu razvijenog svijeta i kako stanovništvo sela nije više predodređeno za život u uvjetima slabije razvijene infrastrukture, tehnološke zaostalosti i sl. (Šundalić, 2009). Prema rezultatima izbora 2011. i 2016. godine u pet najvećih gradova u Hrvatskoj, SDP osvaja pobjedu u svih pet gradova 2011. godine, dok 2016. godine osvaja pobjedu u tri od pet promatranih gradova (Tablica 8.).

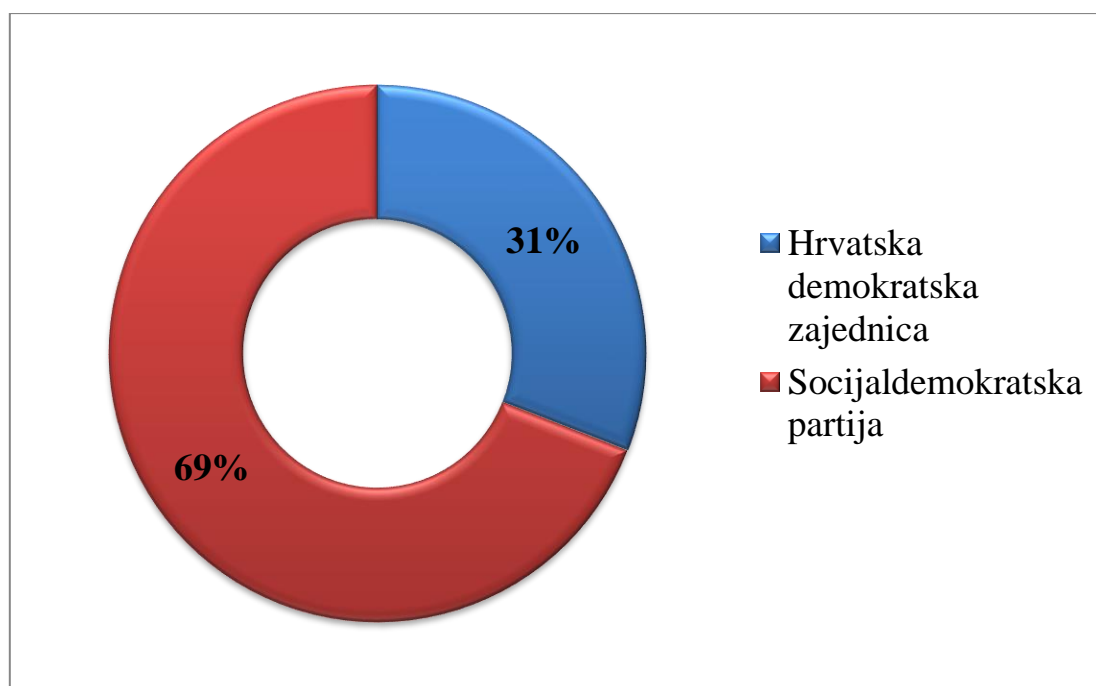
Tablica 8. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine u pet najvećih hrvatskih gradova prema popisu stanovništva 2011. godine.

Naziv grada ili dijelova grada	% glasova HDZ-a 2011. g	% glasova SDP-a 2011. g	% glasova HDZ-a 2016. g	% glasova SDP-a 2016. g
Zagreb - centar, zapad	17,89	46,11	31,07	39,65
Zagreb - istočni dio	21,26	38,17	37,12	29,18
Zagreb - jugoistok	17,12	47,34	29,07	39,84

Zagreb – južni dio	18,57	43,53	31,85	35,00
Split	23,71	36,55	37,17	31,16
Rijeka	14,96	52,27	24,26	43,40
Osijek	16,98	35,36	32,07	32,66
Zadar	27,17	40,35	39,03	33,24

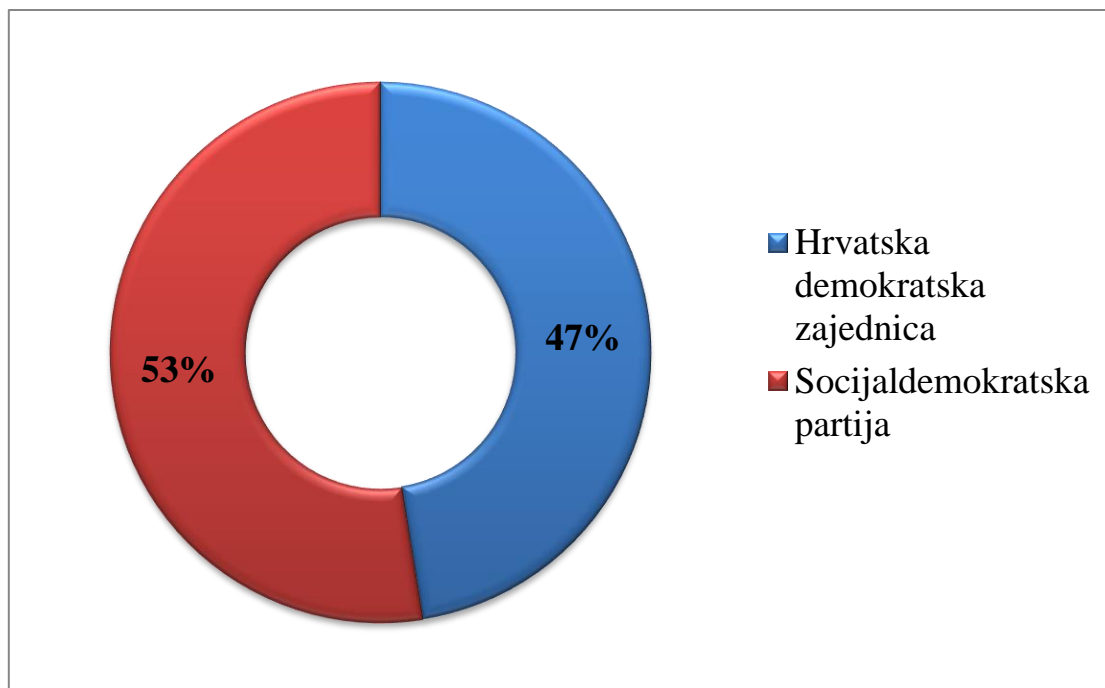
Izvor: URL 22, URL 23, URL 24

Omjerom osvojenih glasova između ovih dviju stranaka, na izborima 2011. (Slika 5.) i 2016. (Slika 6.) u pet najvećih gradova u Hrvatskoj, ukazuje na to da SDP ima veću potporu birača u promatranim gradovima od HDZ-a, bez obzira na konačne rezultate izbora.

Slika 5. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a na parlamentarnim izborima 2011. godine u pet najvećih gradova u Hrvatskoj (Tab. 11)

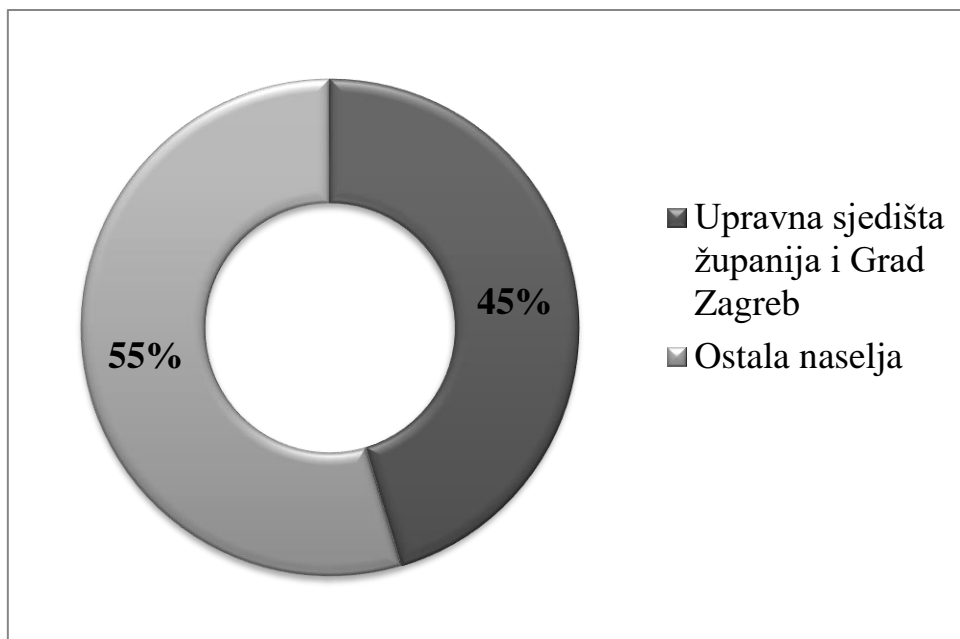
Izvor: URL 22, URL 23, URL 24

Slika 6. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a na parlamentarnim izborima 2016. godine u pet najvećih gradova u Hrvatskoj (Tab. 11)

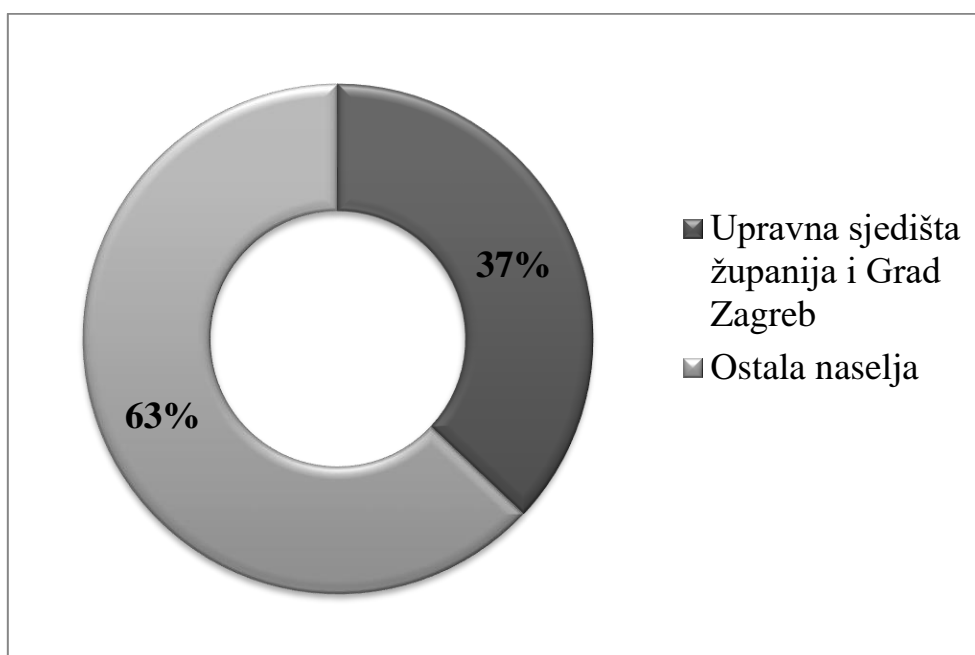
Izvor: URL 22, URL 23, URL 24

Isto tako, odnosi između dobivenih glasova u upravnim središtima županija i Gradu Zagrebu naspram ukupno dobivenih glasova birača svake stranke, pokazuju kako SDP ostvaruje bolje rezultate u upravnim središtima županija, za razliku od HDZ-a koji bolje rezultate ostvaruje u perifernim naseljima županija. Konkretno, na izborima 2011. godine, od ukupnog broja osvojenih glasova birača, SDP je njih 45% ostvario u upravnim središtima županija i Gradu Zagrebu (Slika 7.), dok je HDZ ostvario 37% (Slika 8.).

Slika 7. Omjer osvojenih glasova SDP-a u upravnim sjedištima županija i Gradu Zagrebu s osvojenim glasovima u svim ostalim naseljima na parlamentarnim izborima 2011. godine

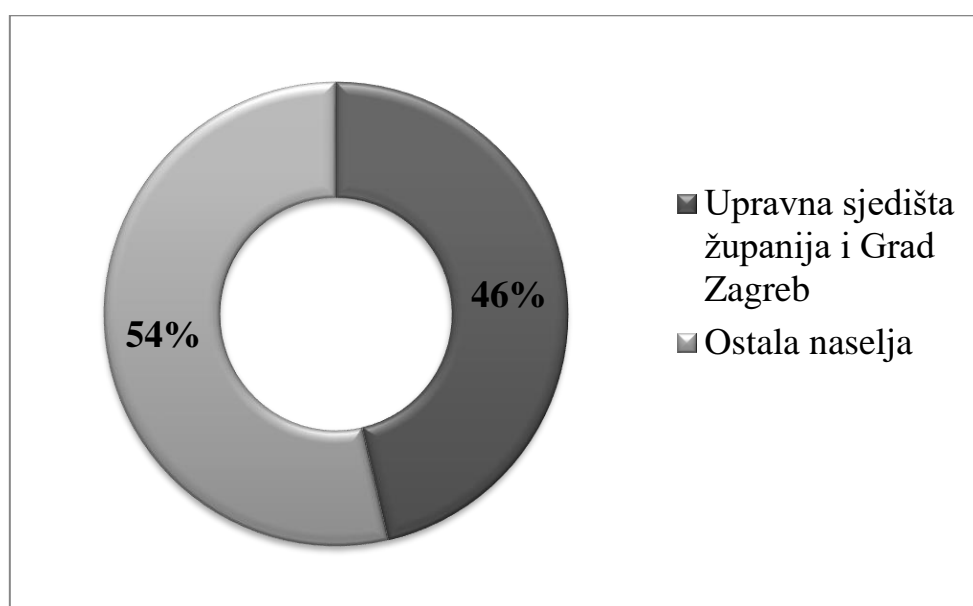
Izvor: URL 22 i Petković, 2011

Slika 8. Omjer osvojenih glasova HDZ-a u upravnim sjedištima županija i Gradu Zagrebu s osvojenim glasovima u svim ostalim naseljima na parlamentarnim izborima 2011. godine

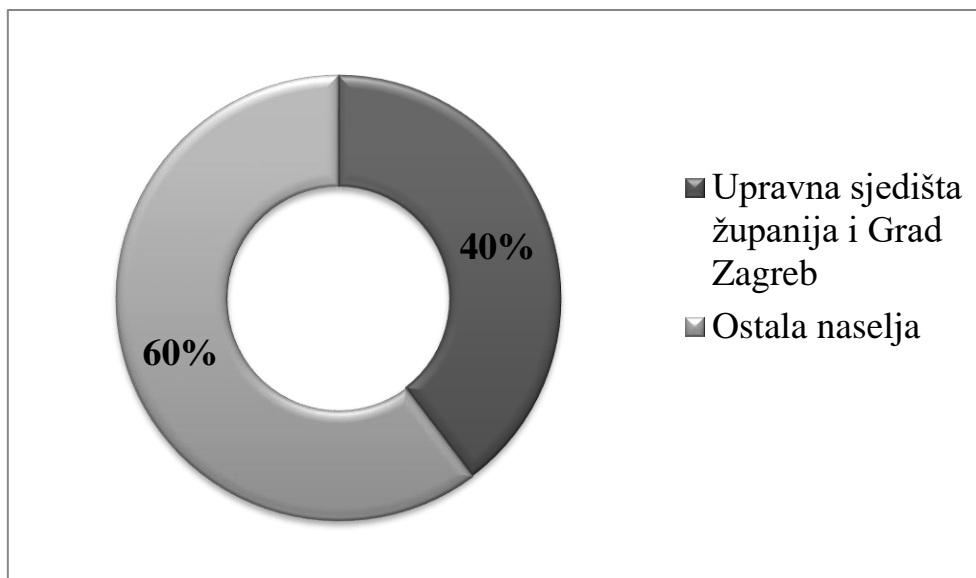
Izvor: URL 22 i Petković, 2011

Takav trend glasovanja nastavlja se i na parlamentarnim izborima 2016. godine. Iako HDZ ostvaruje ukupnu pobjedu na izborima 2016. godine, SDP nastavlja ostvarivati bolje rezultate u upravnim središtima županija i u Gradu Zagrebu. I na ovim izborima, od ukupnog broja glasova, SDP ih ostvaruje više u županijskim upravnim središtima i Gradu Zagrebu od HDZ-a, iako su obje stranke povećale postotak osvojenih glasova u promatranim gradovima. Tako je, SDP, od ukupno dobivenih glasova birača na izborima, u promatranim gradovima dobio njih 46% (Slika 9.), dok je HDZ, od ukupno dobivenih glasova birača na izborima, 40% ostvario u promatranim gradovima (Slika 10.).

Slika 9. Omjer osvojenih glasova SDP-a u upravnim sjedištima županija i Gradu Zagrebu s osvojenim glasovima u svim ostalim naseljima na parlamentarnim izborima 2016. godine

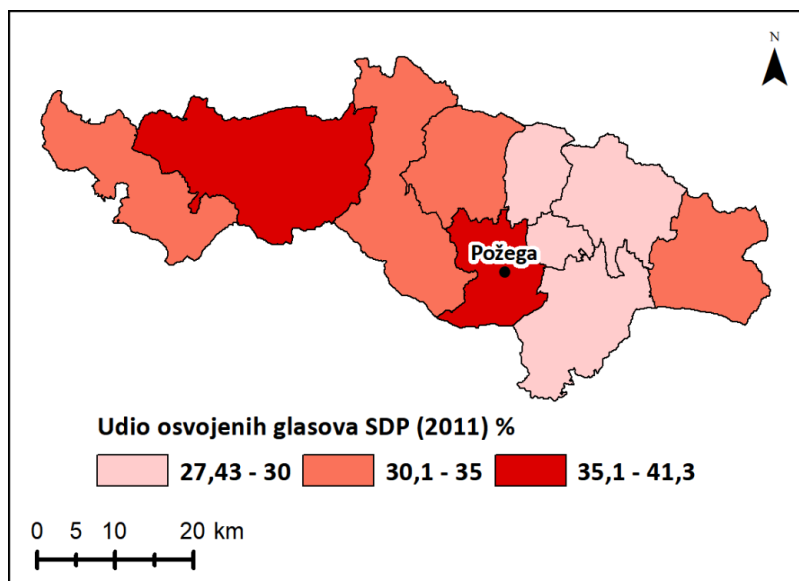
Izvor: URL 22

Slika 10. Omjer osvojenih glasova HDZ-a u upravnim sjedištima županija i Gradu Zagrebu s osvojenim glasovima u svim ostalim naseljima na parlamentarnim izborima 2016. godine

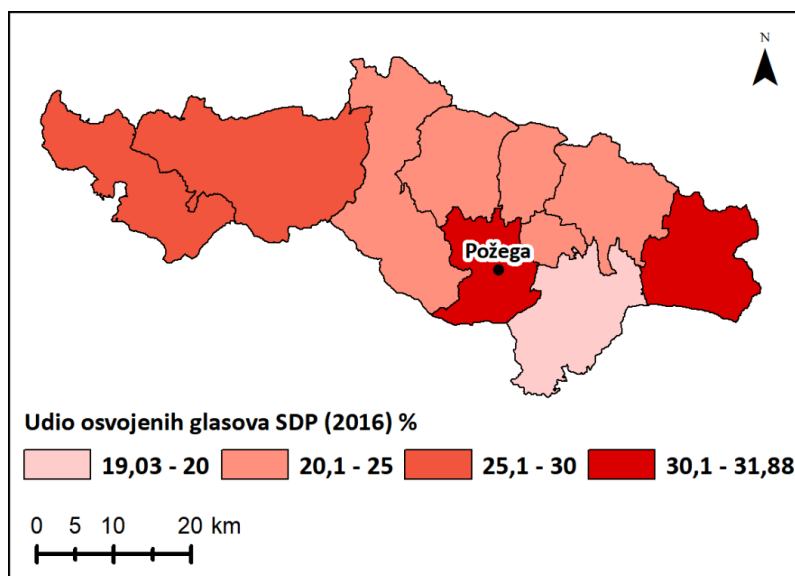
Izvor: URL 22

Na primjeru Požeško-slavonske županije ponajbolje se uočava razlika u postotku osvojenih glasova između SDP-a i HDZ-a s obzirom na urbane i ruralne dijelove županije. Grad Požega predstavlja upravno sjedište županije i najveći grad prema broju stanovnika unutar županije, te samim time i urbani centar županije. Na parlamentarnim izborima 2011. godine, SDP je osvojio najveće postotke glasova, odnosno najbolje rezultate, u gradu Požegi i Pakracu (Slika 11.), dok je na izborima 2016. godine najbolje rezultate ostvario u Požegi i općini Kutjevo (Slika 12.).

Slika 11. Postotak osvojenih glasova SDP-a u općinama i gradovima Požeško-slavonske županije na parlamentarnim izborima 2011. godine.

Izvor: URL 22

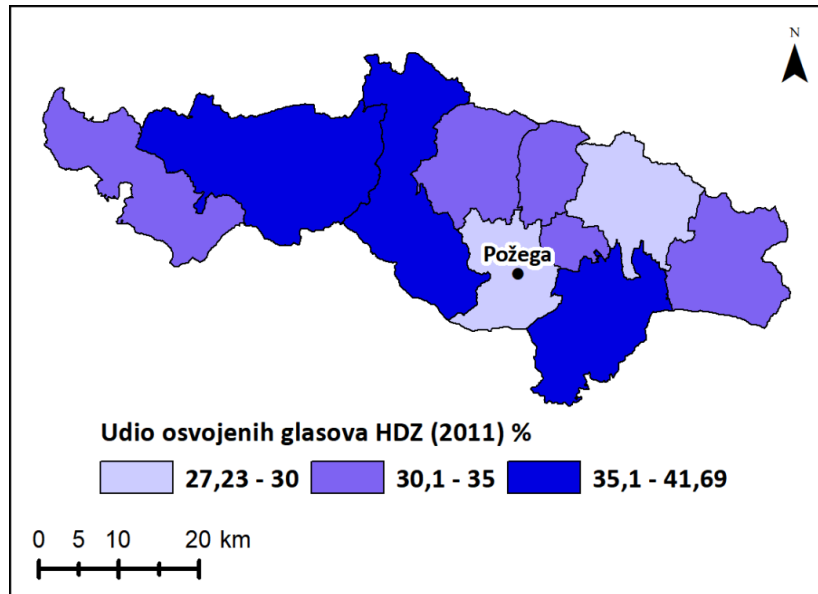

Slika 12. Postotak osvojenih glasova SDP-a u općinama i gradovima Požeško-slavonske županije na parlamentarnim izborima 2016. godine.

Izvor: URL 22

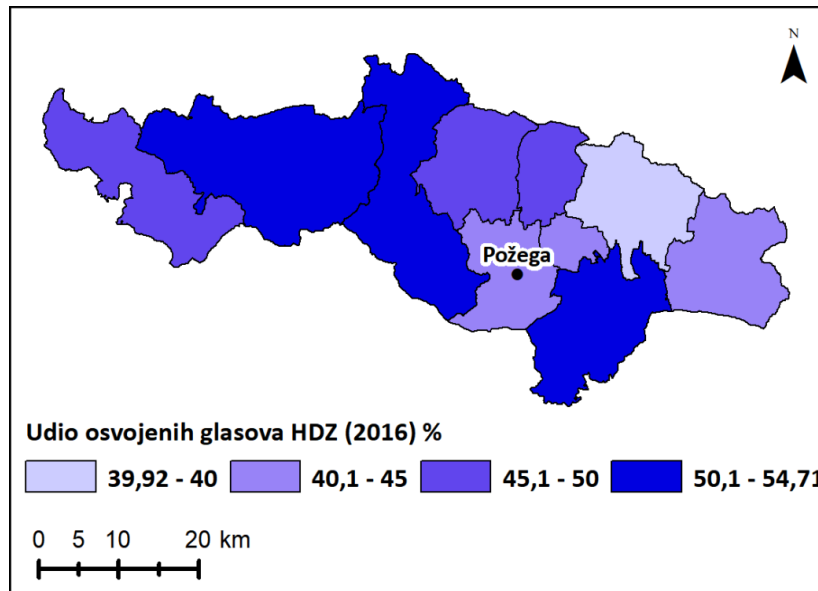
S druge strane, HDZ je najbolje rezultate u Požeško-slavonskoj županiji ostvario izvan Grada Požege, odnosno u okolnim općinama i gradovima. Najmanje postotke glasova osvojio je u Gradu Požegi i Općini Kutjevo na izborima 2011. godine (Slika 13.), dok je na izborima

2016. godine najmanji postotak glasova osvojio u Gradu Požegi i općinama Jakšić i Kutjevo (Slika 14.).

Slika 13. Postotak osvojenih glasova HDZ-a u općinama i gradovima Požeško-slavonske županije na parlamentarnim izborima 2011. godine.

Izvor: URL 22

Slika 14. Postotak osvojenih glasova HDZ-a u općinama i gradovima Požeško-slavonske županije na parlamentarnim izborima 2016. godine.

Izvor: URL 22

5.2. Dohodak stanovništva

Izborna ponašanja građana, temeljena na ekonomskim pitanjima, s vremenom sve više izostaju. Socioekonomski rascjep među biračima ne dolazi do izražaja zato što političke stranke ne reprezentiraju dovoljno dobro interese različitih socioekonomskih skupina (Henjak, Vuksan Ćusa, 2019:40). *Politički rascjepi i potencijalno jačanje važnosti socioekonomskog položaja pojedinca pri definiranju političkih stavova* su mogući pojavom novih stranaka na političkoj sceni, koja se događa zbog *odvajanja dijela birača od tradicionalnih rascjepa* (Henjak, Vuksan Ćusan, 2019:41). Hipoteza, kako područja s većim dohotkom imaju tendenciju glasanja za SDP, proizlazi iz prijašnjih istraživanja (Bagić, 2007). Ona pokazuju kako HDZ ima veću potporu poljoprivrednika i nekvalificiranih radnika (38,5%), dok primjerice SDP ima potporu od 20,9%. Iz istog istraživanja proizlazi rezultat kako SDP uživa veću potporu kod stručnjaka, menadžera i intelektualaca (33,7%), za razliku od HDZ-a koji ima potporu od 20,4%. Stručnjaci, menadžeri i intelektualci, kao i većina ostalih zanimanja za koje je potrebna viša ili visoka stručna sprema, poput rada u sektoru informacija i komunikacija, financijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja, zatim djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi imaju najveće prosječne bruto plaće (URL 25). Isto tako, fakultetski obrazovane osobe godišnje zarade u prosjeku oko 109 tisuća kuna, dok osobe sa srednjom stručnom spremom u prosjeku zarade oko 65 tisuća kuna (URL 26).

Na osnovi bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, područja Središnje Hrvatske i Sjevernog Jadrana i Like, imaju veći bruto domaći proizvod od nacionalnoga odnosno ukupnog BDP-a u Hrvatskoj, koji iznosi 10 038 eura (Kordej-De Villa i Pejnović, 2015) (Tablica 9.).

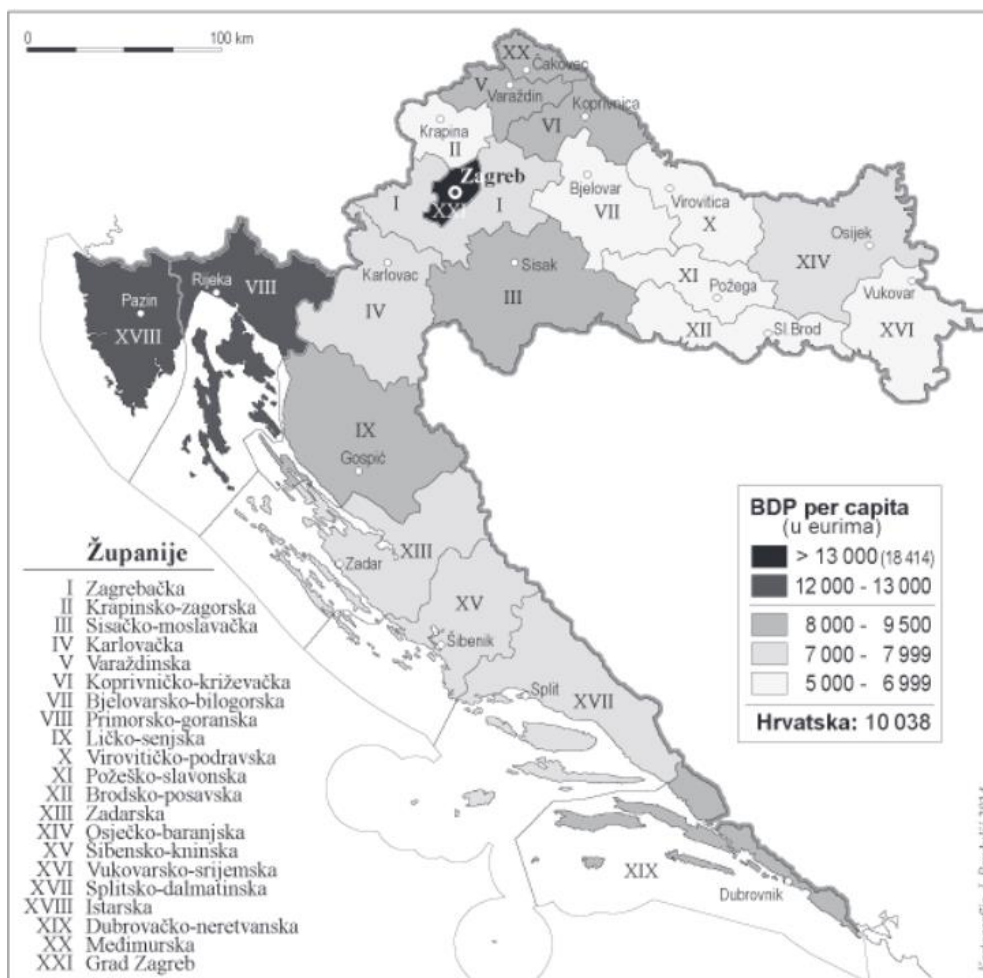
Tablica 9. Prosječni bruto domaći proizvod po stanovniku, prema prostornim jedinicama Republike Hrvatske, u eurima.

Prostorna jedinica (županije koje obuhvaća)	Bruto domaći proizvod po stanovniku (u eurima)
Središnja Hrvatska (Grad Zagreb, Zagrebačka, Sisačko-moslavačka, Karlovačka i Bjelovarsko-bilogorska županija)	13 315
Sjeverni Jadran i Lika (Primorsko-goranska, Ličko-	12 400

senjska i Istarska županija)	
Srednji i Južni Jadran (Splitsko-dalmatinska, Zadarska, Šibensko-kninska i Dubrovačka-neretvanska županija)	8 348
Sjeverozapadna Hrvatska (Varaždinska, Međimurska, Koprivničko-križevačka i Krapinsko-zagorska županija)	7 878
Istočna Hrvatska (Osječko-baranjska, Virovitičko-podravaska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska i Vukovarsko-srijemska županija)	6 947

Izvor: Kordej-De Villa, Pejnović (2015)

Kartografski prikaz najrazvijenijih područja Hrvatske, prema bruto domaćem proizvodu po stanovniku (Slika 15.), još jednom pokazuje kako je središnji dio Hrvatske najrazvijeniji. Ti dijelovi Hrvatske zapravo su dio oko glavnoga grada (Zagreb) i područje Primorsko-goranske i Istarske županije. U kontekstu istraživanja izbornog ponašanja, najrazvijeniji dijelovi Hrvatske obuhvaćaju područje prve, druge, šeste, sedme, osme i desete izborne jedinice. Deseta izborna jedinica ulazi u istraživanje zbog toga što obuhvaća područje Dubrovačko-neretvanske županije, koja je četvrta županija po razvijenosti u Hrvatskoj (Kordej-De Villa i Pejnović, 2015). Bez obzira na to što navedene izborne jedinice nisu u svojoj cijelosti najrazvijeniji dijelovi Hrvatske, ostala područja, unutar navedenih izbornih jedinica, koja i nisu najrazvijenija, predstavljaju područja koja su zapravo prostorno najbliža najrazvijenijim dijelovima Hrvatske.

Slika 15. Vrijednost bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u eurima, po županijama u Hrvatskoj 2011. godine.

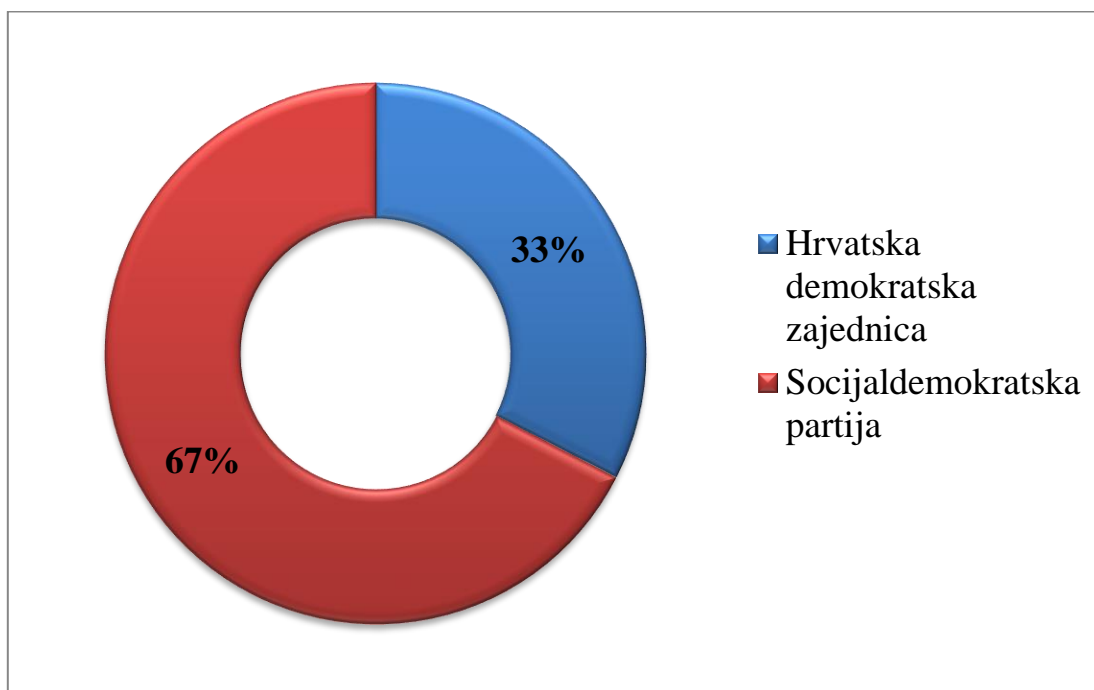
Izvor: Kordej-De Villa, Pejnović (2015)

U promatranim izbornim jedinicama (Tablica 10.), SDP je osvojio većinu glasova u svim promatranim izbornim jedinicama 2011. godine, dok je na izborima 2016. godine u tri izborne jedinice pobjedio SDP, isto u koliko i HDZ. Prema omjeru dobivenih glasova ove dvije stranke, na parlamentarnim izborima 2011. godine (Slika 16.) SDP je osvojio većinu glasova u omjeru 67% naspram 33%, dok je na parlamentarnim izborima 2016. godine (Slika 17.) situacija bila polovična, odnosno svaka stranka u promatranim izbornim jedinicama, osvaja približno sličan broj glasova.

Tablica 10. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine po izbornim jedinicama čiji prostorni obuhvat obuhvaća najrazvijenije dijelove Hrvatske.

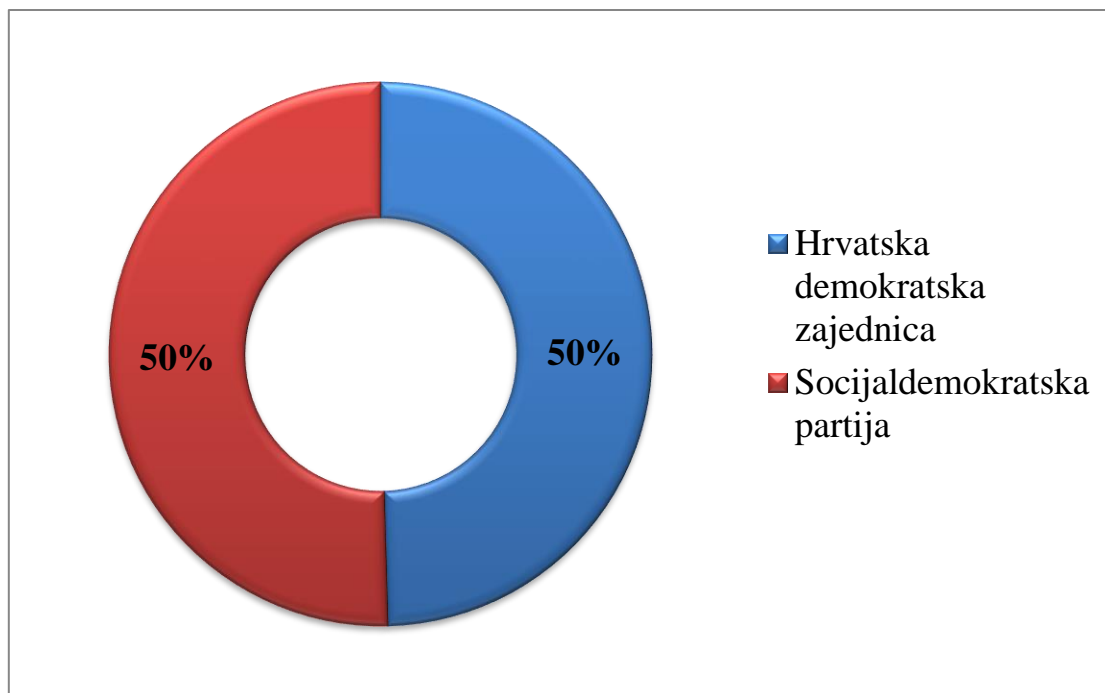
Izborna jedinica	% osvojenih glasova HDZ-a 2011. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2011. godine	% osvojenih glasova HDZ-a 2016. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2016. godine
1. izborna jedinica	18,39	45,65	31,63	39,36
2. izborna jedinica	21,48	42,63	35,54	35,22
6. izborna jedinica	21,49	42,12	35,08	34,55
7. izborna jedinica	21,88	42,28	35,14	35,48
8. izborna jedinica	12,15	57,41	20,01	35,76
10. izborna jedinica	30,56	33,20	43,53	27,33

Izvor: URL 20

Slika 16. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a u gospodarski najrazvijenijim izbornim jedinicama (Tablica 15.) na parlamentarnim izborima 2011. godine

Izvor: URL 22

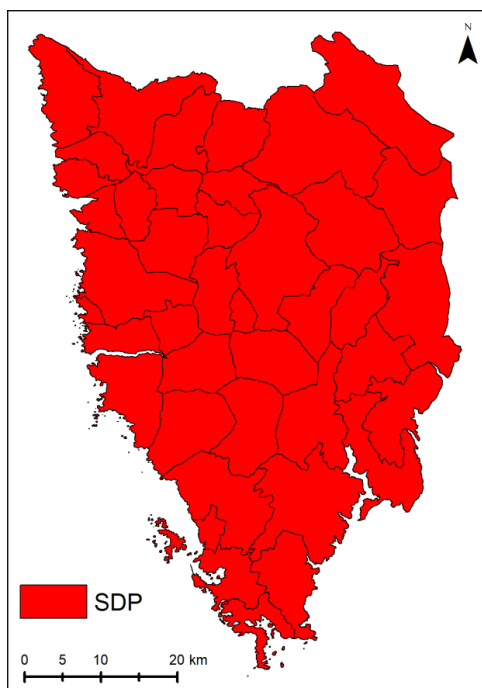

Slika 17. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a u gospodarski najrazvijenijim izbornim jedinicama (Tablica 15.) na parlamentarnim izborima 2016. godine

Izvor: URL 22

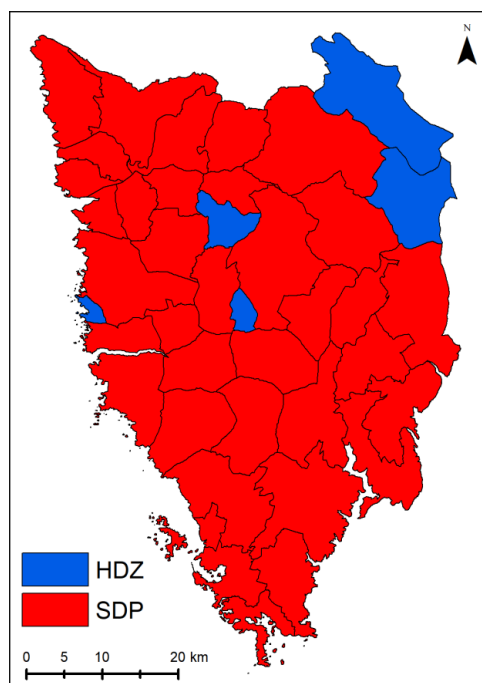
Izborne jedinice obuhvaćaju veliko teritorijalno područje i zaključak, temeljen samo na njima, nije potpun. Prema indeksu gospodarske snage županije, koji izračunava Hrvatska gospodarska komora, najniži indeks za 2018. godinu ima Virovitičko-podravska i Požeško-slavonska županija, dok najviši i iznadprosječni indeks ima Grad Zagreb i Istarska županija. Indeks gospodarske snage temelji se na sedam pokazatelja: BDP po stanovniku, ukupni prihod poduzetnika po zaposlenom, prosječne neto plaće, neto dobit poduzetnika po zaposlenom, prihod na inozemnom tržištu poduzetnika po zaposlenom, stopa nezaposlenosti i projekcije rasta stanovništva (URL 27).

Na parlamentarnim izborima 2011. godine, SDP je osvojio veći broj glasova u svim jedinicama lokalne samouprave u Istarskoj županiji, odnosno u 10 gradova i 31 općini (Slika 18.). Gotovo je slična situacija i na izborima 2016. godine, gdje je SDP osvojio veći postotak glasova u većini općina, osim u njih četiri, dok su u jednoj općini navedene stranke osvojile jednak broj glasova (Slika 19.). U gradu Zagrebu SDP je osvojio veći broj glasova i na izborima 2011. i 2016. godine.

Slika 18. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. godine u Istarskoj županiji između SDP-a i HDZ-a.

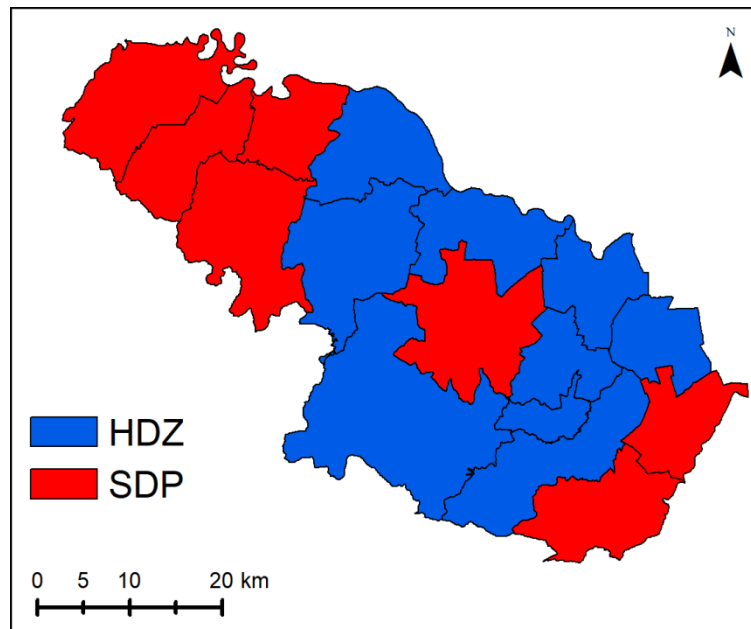
Izvor: URL 22

Slika 19. Rezultati parlamentarnih izbora 2016. godine u Istarskoj županiji između SDP-a i HDZ-a.

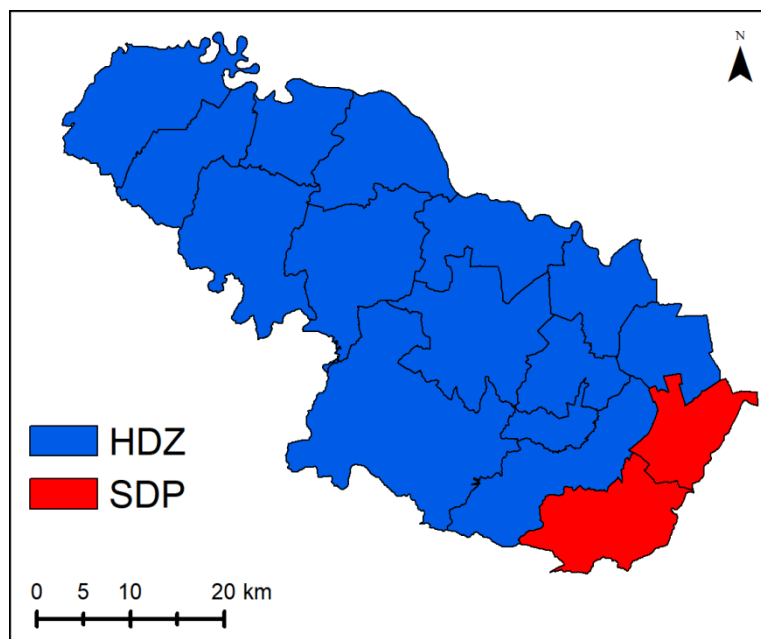
Izvor: URL 22

U Virovitičko-podravskoj županiji, na izborima 2011. godine, HDZ je osvojio veći broj glasova u 9 jedinica lokalne samouprave (9 općina), dok je SDP osvojio veći broj glasova u 7 jedinica lokalne samouprave (3 grada i 4 općine) (Slika 20.). Na parlamentarnim izborima 2016. godine HDZ je povećao svoju dominaciju i osvojio većinu glasova u 14 jedinica lokalne samouprave (2 grada i 12 općina), dok je SDP osvojio većinu glasova samo u jednom gradu i jednoj općini (Slika 21.). U Požeško-slavonskoj županiji, kao pretposljednjoj općini prema indeksu gospodarske snage, HDZ je dominirao i na izborima 2011. i 2016. godine. Na izborima 2011. godine je osvojio većinu glasova u 7 od 10 jedinica lokalne samouprave, dok je na izborima 2016. godine osvojio većinu glasova u svih 10 jedinica lokalne samouprave.

Slika 20. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. godine u Virovitičko-podravskoj županiji između SDP-a i HDZ-a.

Izvor: URL 20

Slika 21. Rezultati parlamentarnih izbora 2016. godine u Virovitičko-podravskoj županiji između SDP-a i HDZ-a.

Izvor: URL 22

Razvijenost se može utvrditi i putem indikatora ekonomske efikasnosti, odnosno skraćenim nazivom indeksom gradova. Indeks ekonomske aktivnosti računa se na temelju efikasnosti poslovnih sredstava, izvozne usmjerenosti, profitabilnosti, proizvodnosti rada i investicija u dugotrajnu imovinu. Drugim riječima, ovaj indeks je ukazuje na efikasnost tvrtki po gradovima, a za razvoj tvrtki je od izuzetne važnosti politička „klima“ u gradovima, koja polazi od lokalne samouprave i vlasti. Indekse efikasnosti po gradovima, odnosno njihovu prosječnu vrijednost od 2004. do 2007. godine, izračunao je profesor Mato Crkvenac u svom znanstveno-istraživačkom projektu, kojem je pokrovitelj bila Hrvatska gospodarska komora (URL 28). Gradovi su podijeljeni u skupine prema broju stanovnika, na temelju toga izdvojeno je iz svake skupine pet, odnosno šest gradova prema najvećem prosječnom indeksu ekonomske efikasnosti i njihova politička opredijeljenost. Skupinu A čine gradovi do 8 000 stanovnika (Tablica 11.), skupinu B gradovi od 8 001 do 15 000 stanovnika (Tablica 12.), Skupinu C gradovi od 15 001 do 45 000 stanovnika (Tablica 13.) i skupinu D gradovi veći od 45 000 stanovnika (Tablica 14.).

Tablica 11. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine između HDZ-a i SDP-a, u gradovima do 8000 stanovnika, sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine.

Naziv grada	% osvojenih glasova HDZ-a 2011. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2011. godine	% osvojenih glasova HDZ-a 2016. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2016. godine
Novigrad	13,06	61,45	18,89	23,12
Vodnjan	8,65	62,08	16,69	28,43
Klanjec	17,38	48,98	26,20	53,53
Prelog	13,14	51,11	25,69	51,36
Bakar	21,53	46,04	35,73	37,68

Izvor: URL 22 i URL 28

Tablica 12. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine između HDZ-a i SDP-a, u gradovima od 8 001 do 15 000 stanovnika, sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine.

Naziv grada	% osvojenih glasova HDZ-a 2011. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2011. godine	% osvojenih glasova HDZ-a 2016. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2016. godine
Rovinj	7,8	64,91	12,34	26,16
Benkovac	48,83	17,48	63,15	14,94
Umag	9,04	65,32	16,30	33,70
Labin	4,95	72,03	7,74	31,05
Mali Lošinj	16,74	50,29	31,67	38,55
Novska	32,65	27,57	46,72	21,54

Izvor: URL 22 i URL 28

Tablica 13. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine između HDZ-a i SDP-a, u gradovima od 15 001 do 45 000 stanovnika, sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine.

Naziv grada	% osvojenih glasova HDZ-a 2011. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2011. godine	% osvojenih glasova HDZ-a 2016. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2016. godine
Dubrovnik	26,27	39,59	38,02	33,95
Poreč	10,68	64,12	16,13	25,73
Sveta Nedjelja	17,74	41,28	33,60	35,54
Našice	22,7	29,05	38,45	26,39
Zaprešić	17,91	44,03	31,87	38,26
Koprivnica	12,98	61,18	26,15	47,81

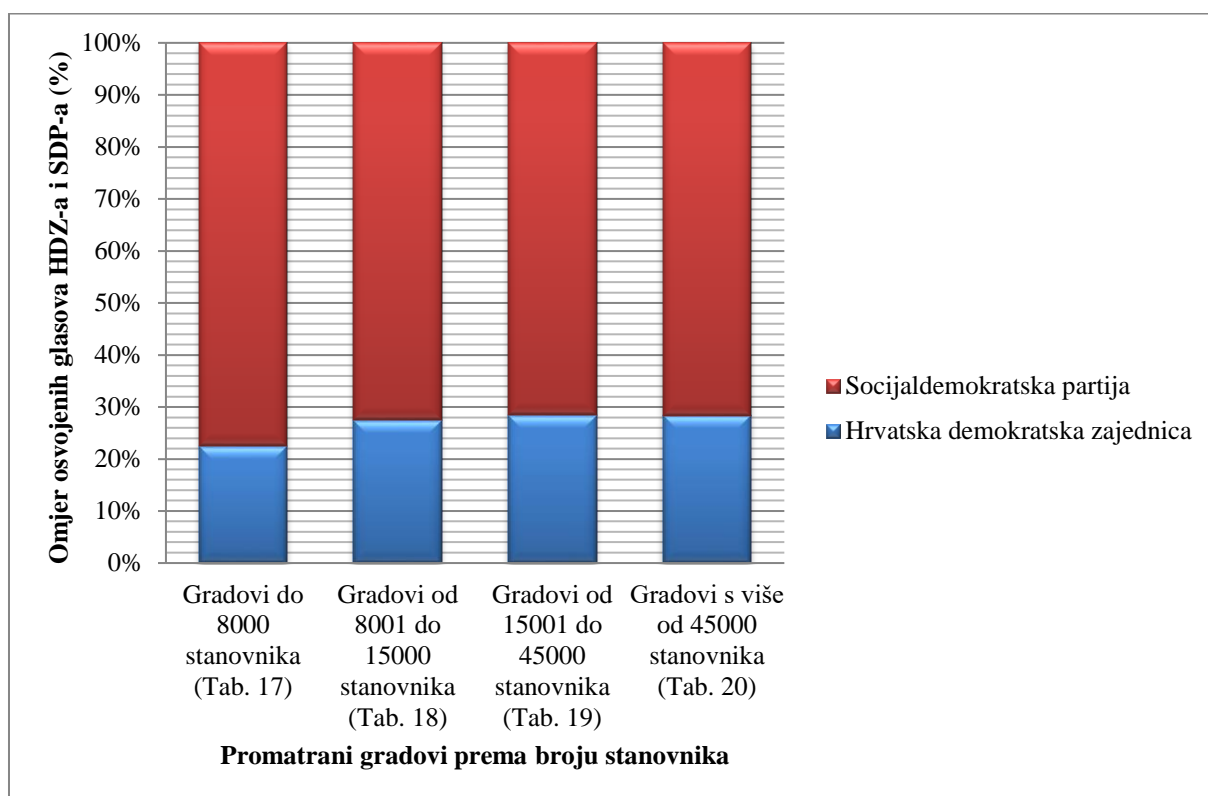
Izvor: URL 22 i URL 28

Tablica 14. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine između HDZ-a i SDP-a, u gradovima s više od 45 000 stanovnika, sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine.

Naziv grada ili dijelova grada	% osvojenih glasova HDZ-a 2011. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2011. godine	% osvojenih glasova HDZ-a 2016. godine	% osvojenih glasova SDP-a 2016. godine
Zadar	27,12	40,35	39,03	33,24
Zagreb - centar, zapad	17,89	46,11	31,07	39,65
Zagreb - istočni dio	21,26	38,17	37,12	29,18
Zagreb - jugoistok	17,12	47,34	29,07	39,84
Zagreb – južni dio	18,57	43,53	31,85	35,00
Karlovac	27,2	43,03	40,37	34,88
Rijeka	14,96	52,27	24,26	43,40
Varaždin	10,75	60,51	18,62	52,04
Pula	8,8	62,04	13,73	33,59

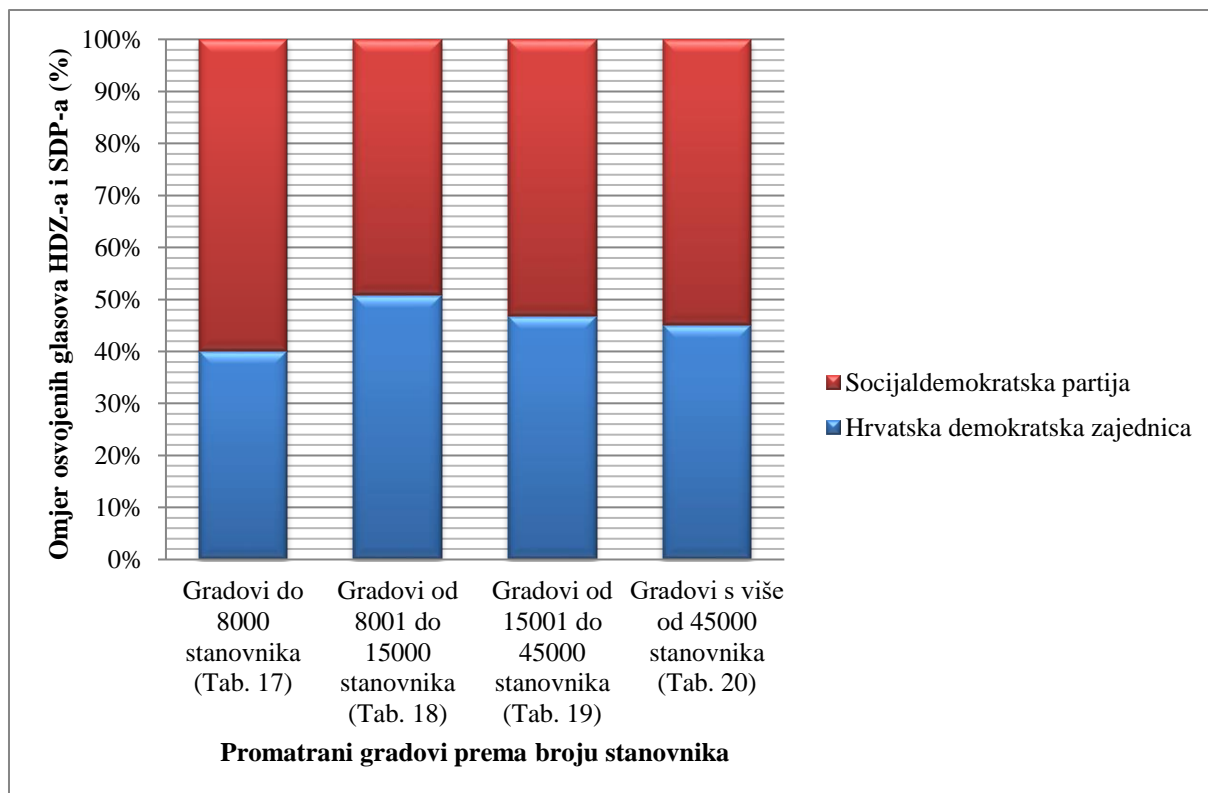
Izvor: URL 22 i URL 28

Ukupno se promatralo 23 grada koja su različitoga broja stanovnika. Analiza se posebno radila za izbore 2011. i 2016. godine. Na parlamentarnim izborima 2011. godine, SDP je ostvario pobjedu u 21 gradu, dok je HDZ ostvario pobjedu u 2 grada. Dominacija SDP-a, na izborima 2011. godine, vidljiva je i u omjeru osvojenih glasova između njih i HDZ-a u promatranim gradovima (Slika 22.). Na parlamentarnim izborima 2016. godine, bez obzira na ukupnu pobjedu HDZ-a, nastavlja se prednost SDP-a u promatranim gradovima. Na ovim izborima SDP je ostvario pobjedu u 17 gradova, dok je HDZ ostvario pobjedu u njih 6. Blaga prednost SDP-a u promatranim gradovima i na izborima 2016. godine, vidljiva je i iz omjera osvojenih glasova između njih i HDZ-a (Slika 23.).

Slika 22. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a u gradovima sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine, na parlamentarnim izborima 2011. godine.

Izvor: URL 22 i URL 28

Slika 23. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a u gradovima sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine, na parlamentarnim izborima 2016. godine.

Izvor: URL 22 i URL 28

6. Zaključak

Izborna ponašanja građana na izborima u Hrvatskoj još uvijek su nedovoljno istražena. Razlog tomu prvenstveno je posljedica mladog demokratskog sustava u Republici Hrvatskoj. Nadalje, jedan od razloga zasigurno je i burna povijest Republike Hrvatske, koja je uvelike kočila prilike za razvoj demokratskoga društva, a samim time i izbornoga procesa. U tom, do sada kratkom demokratskom vremenu, na političkoj sceni izmjenjuju se dvije političke stranke, zajedno sa svojim koalicijskim partnerima. Bez obzira na kratko razdoblje demokracije i izbornih procesa, ipak se pojavljuju neki obrasci izbornog ponašanja birača s obzirom na razlike između mjesta prebivanja, odnosno urbano-ruralne različitosti, kao i s obzirom na gospodarsku razvijenost mjesta ili područja prebivanja.

Stanovnici urbanih područja imaju tendenciju glasovanja za Socijaldemokratsku partiju, koja predstavlja stranku lijevoga centra. Na izborima 2011. godine, SDP osvaja pobjedu u svih pet najvećih gradova u Hrvatskoj te omjer dobivenih glasova između njih i HDZ-a iznosi 69% naprema 31% u korist SDP-a. Unatoč porazu SDP-a na izborima 2016. godine, još uvijek je omjer osvojenih glasova na strani SDP-a i pobjeđuju u tri od pet najvećih hrvatskih gradova. Isto tako, gledajući omjer osvojenih glasova ove dvije stranke u upravnim središtima županija i Gradu Zagrebu s ukupno osvojenim glasovima na izborima, SDP osvaja veći postotak glasova u sjedištima županija i Gradu Zagrebu. Na izborima 2011. godine, od ukupno osvojenih glasova, SDP je njih 45% ostvario u sjedištima županija i Gradu Zagrebu, dok ih je HDZ osvojio 37%. I na izborima 2016. godine, SDP nastavlja ostvarivati bolje rezultate u sjedištima županija i Gradu Zagrebu unatoč porazu na izborima. Na tim izborima u navedenim gradovima, SDP osvaja 46% glasova od ukupnog broja vlastitih glasova, dok HDZ osvaja 40%. Kao najbolji primjer potvrde hipoteze, jesu rezultati u Požeško-slavonskoj županiji u kojoj SDP osvaja najveći postotak glasova u urbanom centru županije, dok HDZ osvaja veće postotke glasova u okolnim i perifernim općinama i gradovima.

Isto tako, stanovništvo na područjima s većim dohotkom odnosno razvijenija područja, imaju tendenciju glasovanja za Socijaldemokratsku partiju. Zaključak je donesen analizom dvaju gospodarskih pokazatelja. Prema indikatoru ekonomske efikasnosti lokalne samouprave u 23 promatrana grada koji su bili grupirani, s obzirom na broj stanovnika, SDP je na izborima 2011. godine ostvario pobjedu u 21 gradu, dok je na izborima 2016. godine ostvario pobjedu u njih 17. Isto tako, prema indeksu gospodarske snage županija, najrazvijenija

područja su: grad Zagreb i Istarska županija. U gradu Zagrebu, SDP osvaja veći broj glasova na izborima 2011. i 2016. godine. SDP prednjači i u Istarskoj županiji gdje na izborima 2011. godine osvaja veći broj glasova od HDZ-a u svim jedinicama lokalne samouprave. Na izborima 2016. godine, SDP nije osvojio veći broj glasova od HDZ-a samo u četiri općine, dok su u jednoj imali jednak broj glasova. S druge strane Virovitičko-podravska i Požeško-slavonska županija imaju najmanji indeks gospodarske snage. U tim županijama, 2011. godine, HDZ je pobijedio u većini jedinica lokalne samouprave. Na izborima 2011. godine u Virovitičko-podravskoj županiji, HDZ osvaja veći broj glasova u 9 od 16 jedinica lokalne samouprave, a u Požeško-slavonskoj u 7 od 10 jedinica lokalne samouprave. Takva tendencija se nastavlja i na izborima 2016. godine. U Virovitičko-podravskoj županiji HDZ osvaja veći broj glasova u 14 od 16 jedinica lokalne samouprave, dok u Požeško-slavonskoj županiji HDZ osvaja veći broj glasova u svim jedinicama lokalne samouprave.

Sveukupni zaključak rada najviše pridonosi „stranačkom marketingu“ navedenih političkih stranaka. Prema zaključku stranke mogu uvidjeti gdje trebaju koncentrirati svoje promidžbene aktivnosti, organizaciju stranačkih podružnica i pojačanu stranačku mobilizaciju birača tijekom izbora. Primjerice Socijaldemokratska partija treba poticati pojačanu stranačku mobilizaciju birača tijekom izbora u većim gradovima i područjima veće gospodarske razvijenosti, dok Hrvatska demokratska zajednica treba poticati mobilizaciju svojih birača u ruralnim područjima i područjima slabije gospodarske aktivnosti. Isto tako ukoliko stranke žele proširiti svoje biračko tijelo i utjecati na smanjenje biračkog tijela protivničke političke opcije, trebaju forsirati političku promidžbenu aktivnost u području gdje je koncentracija njihovih birača mala. Primjerice SDP treba forsirati promidžbene aktivnosti u ruralnim naseljima i područjima slabije gospodarske razvijenosti, dok HDZ treba ulagati napore u svoju promidžbu u područjima veće gospodarske razvijenosti i većim urbanim sredinama.

Literatura

- Antić, T. (2005): *Općine, gradovi i županije u Hrvatskoj*, Program UN-a za razvoj (UNDP), Zagreb.
- Bagić, D. (2007): Društveni rascjepi i stranačke preferencije na izborima za Hrvatski sabor 2003. godine, *Politička misao : časopis za politologiju*, 4:44
- Beyme, Klaus von. (2002): *Transformacija političkih stranaka. Od narodnih do profesionaliziranih biračkih stranaka*, Politička misao, Zagreb.
- Bulat, N., Štrelov, D. (1995). „Neke determinante izbornog ponašanja građana na izborima 1992.godine.“. U: Vrcan, Srđan., Lalić, Dražen., Pokrovac, Zoran., Bulat, Nenad., Štrelov, Damir. *Pohod na glasače. Izbori u Hrvatskoj 1990. – 1993.* PULS, Split, str. 317-338.
- Buntić Juričić, M., Stanković Benak, V. (2016): *Zastupnici 7. Saziva Hrvatskoga sabora*, Hrvatski sabor, Zagreb.
- Čelebićanin, B. (2018): *Prostorna distribucija glasova na lokalnim izborima u Gradu Zagrebu*, Završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.
- Flint, C., Taylor, P. J. (2011): *Political Geography: World-Economy, Nation-State and Locality*, Prentice Hall, Harlow (England).
- Glassner, M. I. (1993): *Political Geography*, John Wiley & Sons, inc., New York.
- Golik, M. (2018): *Ustroj i dioba vlasti u Republici Hrvatskoj*, Završni rad, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Gospić.
- Haramija, P. (2018): Čimbenici donošenja odluke birača – primjer izbora za gradonačelnika grada Zagreba 2017., *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 16:133-153.
- Henjak, A. (2018): Nose li parlamentarni izbori 2015. i 2016. godine promjenu političkih rascjepa u Hrvatskoj?, *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 3:27
- Henjak, A., Vuksan Ćusa, B. (2019): Interesi ili nešto drugo? Ekonomski stavovi i njihova utemeljenost u društvenoj strukturi u Hrvatskoj, *Revija za sociologiju*, 1:49

- Johnston, R. J. (1979): *Political, electoral, and spatial systems: An Essay in Political Geography*, Clarendon Press, Oxford.
- Kasapović, M. (1993): *Izborni i stranački sustav Republike Hrvatske*, Alinea, Zagreb.
- Kasapović, M. (2003): *Izborni leksikon*, Politička kultura, Zagreb.
- Kasapović, M. (2004): "Lokalno izborno pravo u Hrvatskoj u komparativnoj perspektivi". U: Petak, Zdravko., Kasapović, Mirjana., Lalić, Dražen. *Lokalna politika u Hrvatskoj*. Politička misao, Zagreb, str. 61-95.
- Klemenčić, M. (1991): Izbori u Hrvatskoj 1990 - elektoralnogeografska analiza odabranih primjera, *Hrvatski geografski glasnik*, 1:53.
- Kordej-De Villa, Ž., Pejnović, D. (2015): Planska područja Hrvatske u kontekstu regionalne politike, *Hrvatski geografski glasnik*, 1:77.
- Lukić, A. (2010): O teorijskim pristupima ruralnom prostoru, *Hrvatski geografski glasnik*, 2:72
- Milas, G., Burušić, J. (2004): Ideološki i sociodemografski profili glasača hrvatskih političkih stranaka: ususret stabilnom političkom grupiranju, *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, 3:13
- Pavić, R. (1987): Politička geografija – prilog definiciji i prijedlog nastavnog programa, *Hrvatski geografski glasnik*, 49:45-51.
- Pavić, R. (1992): Geografija izbora, *Politička misao*, 29:48-52.
- Petak, Z. (ur.). (2009): *Stranke i javne politike: izbori u Hrvatskoj 2007.*, Biblioteka Politička misao. Hrvatska politologija, Zagreb
- Petković, K. (2011): Prilog: Rezultati izbora za Hrvatski sabor od 4. prosinca 2011., *Političke analize*, 2:26-32.
- Raos, V. (2020): Struktura rascjepa i parlamentarni izbori u Hrvatskoj 2020. u doba pandemije, *Anali Hrvatskog politološkog društva: časopis za politologiju*, 1:17
- Rendulić, L. (2018): *Prostorna distribucija glasova na američkim predsjedničkim izborima od 2004. godine do danas*, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.

- Rimac, I. (1998): Strukturiranost ideoloških opredjeljenja građana, *Bogoslovska smotra*, 4:68
- Sekulić, D. (2016): *Vrijednosti u hrvatskom društvu*, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, Zagreb.
- Šiber, I. (2007): *Političko ponašanje*, Politička kultura, Zagreb.
- Šundalić, A. (2009): Ruralni prostor i društvena struktura – novi identitet Slavonije i Baranje, *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 1:22
- Taylor, P. J., Johnston, R.J., (1979): *Geography of elections*, Penguin education, City of Westminster (London)
- Todorović, A. (1964): Ruralna i urbana sociologija, *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornog i sociokulturnog razvoja*, 3
- Vresk, M. (1983): Neka obilježja urbanizacije SR Hrvatske 1981. godine, *Acta Geographica Croatica*, 1:17.-18.
- Zakošek, N. (2002): *Politički sustav Hrvatske*, Politička misao, Zagreb.
- Zvonarević, M., Kljaić, S., Šiber, I. (1966): Neki aspekti izbora za općinske skupštine u Zagrebu 1965, *Politička misao: časopis za politologiju*, 1-2:3
- Župančić, M. (2000): Tranzicija i modernizacijske perspektive hrvatskog sela, *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, 147-148.

Izvori

URL 1: <https://croatia.eu/index.php?view=category&id=14&lang=1> (2. 6. 2021.)

URL 2: https://hr.wikipedia.org/wiki/Popis_politi%C4%8Dkih_stranaka_u_Hrvatskoj (24. 11. 2020.)

URL 3: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=56919> (22. 11. 2020.)

URL 4: <https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26397> (22. 11. 2020.)

URL 5: <https://croatia.eu/index.php?view=article&lang=1&id=28> (2. 6. 2021.)

URL 6: <http://croatia.eu/index.php?view=article&id=26&lang=1> (24. 11. 2020.)

URL 7: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> (24. 11. 2020)

URL 8: <https://www.zakon.hr/z/355/Zakon-o-izborima-zastupnika-u-Hrvatski-sabor> (24. 11. 2020.)

URL 9: <https://www.sabor.hr/hr/zastupnici/izborne-jedinice> (26. 11. 2020.)

URL 10:

http://www.unizd.hr/portals/4/nastavni_mat/1_godina/metodologija/metode_znanstvenih_istra_zivanja.pdf (27. 11. 2020.)

URL 11: <https://vlada.gov.hr/o-vladi/clanovi-vlade/sazivi-vlada-93/12-vlada-rh/19501> (2. 12. 2020.)

URL 12: https://hr.wikipedia.org/wiki/Sedmi_saziv_Hrvatskog_sabora (4. 6. 2021.)

URL 13: https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatski_parlamentarni_izbori_2016.
(3. 12. 2020.)

URL 14: https://hr.wikipedia.org/wiki/Deveti_saziv_Hrvatskog_sabora
(3. 12. 2020.)

URL 15: <https://www.sabor.hr/hr/press/priopcenja/drzavno-izborno-povjerenstvo-objavilo-službene-rezultate-parlamentarnih-izbora> (3. 12. 2020.)

URL 16: https://hr.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cetnaesta_Vlada_Republike_Hrvatske (3. 12. 2020.)

URL 17:

https://www.izbori.hr/site/UserDocsImages/Izbori_izvjesca/Izvjesce_o_provedenim_izborima_Sabor_2016.pdf (3. 12. 2020.)

URL 18: http://www.sdp.hr/wp/wp-content/uploads/2018/04/Program_SDPa-Za_dobro_dru%C5%A1tvo.pdf (7. 6. 2021.)

URL 19: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22952> (8. 6. 2021.)

URL 20: https://srednja-skola.github.io/geografija/PDF/010_Naselja_Hrvatske.pdf (19. 1. 2021.)

URL 21: <https://www.pilar.hr/2019/11/gis-pristup-analizi-demografske-otpornosti-gradskih-naselja-i-jedinica-lokalne-samouprave-u-republici-hrvatskoj-prema-demografskoj-regionalizaciji/> (19. 1. 2021.)

URL 22: <https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/#/app/home> (19. 1. 2021.)

URL 23: <https://www.zgizbori.hr/arhiva-izbora/#/app/parlament-2016> (19. 1. 2021.)

URL 24:

https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_06_01/h01_06_01.html (19. 1. 2021.)

URL 25: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/09-01-01_01_2021.htm (17. 6. 2021.)

URL 26: <https://www.vecernji.hr/vijesti/objavljene-neto-place-hrvata-s-vss-om-u-prosvjeti-je-najlosije-ali-jedan-biznis-itekako-cijeni-diplomu-1487977> (17. 6. 2021.)

URL 27: <https://www.hgk.hr/documents/indeks-gospodarske-snage-zadnja5c3ef41c14f71.pdf> (11. 7. 2021.)

URL 28: http://www.labin.hr/Files/48_sati_Crkvenac.pdf (28. 1. 2021.)

Popis grafičkih priloga

Slika 1: Izborne jedinice u Republici Hrvatskoj.....	8
Slika 2: Usporedba osvojenih zastupničkih mjesta prema rezultatima parlamentarnih izbora 2011. Godine, između dvije najjače parlamentarne stranke i njihovih koalicijskih partnera i ostalih parlamentarnih stranaka (%)......	19
Slika 3. Usporedba osvojenih zastupničkih mjesta prema rezultatima parlamentarnih izbora 2016. Godine, između dvije najjače parlamentarne stranke i njihovih koalicijskih partnera i ostalih parlamentarnih stranaka (%)......	19
Slika 4. Naselja gradskog tipa prema broju stanovnika u Republici Hrvatskoj 2011. godine.....	22
Slika 5. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a na parlamentarnim izborima 2011. godine u pet najvećih gradova u Hrvatskoj (Tab. 11)......	24
Slika 6. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a na parlamentarnim izborima 2016. godine u pet najvećih gradova u Hrvatskoj (Tab. 11)......	25
Slika 7. Omjer osvojenih glasova SDP-a u upravnim sjedištima županija i Gradu Zagrebu s osvojenim glasovima u svim ostalim naseljima na parlamentarnim izborima 2011. godine.....	26
Slika 8. Omjer osvojenih glasova HDZ-a u upravnim sjedištima županija i Gradu Zagrebu s osvojenim glasovima u svim ostalim naseljima na parlamentarnim izborima 2011. godine.....	26
Slika 9. Omjer osvojenih glasova SDP-a u upravnim sjedištima županija i Gradu Zagrebu s osvojenim glasovima u svim ostalim naseljima na parlamentarnim izborima 2016. godine.....	27
Slika 10. Omjer osvojenih glasova HDZ-a u upravnim sjedištima županija i Gradu Zagrebu s osvojenim glasovima u svim ostalim naseljima na parlamentarnim izborima 2016. godine.....	28
Slika 11. Postotak osvojenih glasova SDP-a u općinama i gradovima Požeško-slavonske županije na parlamentarnim izborima 2011. godine.....	29

Slika 12. Postotak osvojenih glasova SDP-a u općinama i gradovima Požeško-slavonske županije na parlamentarnim izborima 2016. godine.....	29
Slika 13. Postotak osvojenih glasova HDZ-a u općinama i gradovima Požeško-slavonske županije na parlamentarnim izborima 2011. godine.....	30
Slika 14. Postotak osvojenih glasova HDZ-a u općinama i gradovima Požeško-slavonske županije na parlamentarnim izborima 2016. godine.....	30
Slika 15. Vrijednost bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u eurima, po županijama u Hrvatskoj.....	33
Slika 16. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a u gospodarski najrazvijenijim izbornim jedinicama (Tablica 15.) na parlamentarnim izborima 2011. godine.....	34
Slika 17. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a u gospodarski najrazvijenijim izbornim jedinicama (Tablica 15.) na parlamentarnim izborima 2016. godine.....	35
Slika 18. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. godine u Istarskoj županiji između SDP-a i HDZ-a.....	36
Slika 19. Rezultati parlamentarnih izbora 2016. godine u Istarskoj županiji između SDP-a i HDZ-a.....	36
Slika 20. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. godine u Virovitičko-podravskoj županiji između SDP-a i HDZ-a.....	37
Slika 21. Rezultati parlamentarnih izbora 2016. godine u Virovitičko-podravskoj županiji između SDP-a i HDZ-a.....	38
Slika 22. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a u gradovima sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine, na parlamentarnim izborima 2011. godine.....	41
Slika 23. Omjer osvojenih glasova između HDZ-a i SDP-a u gradovima sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine, na parlamentarnim izborima 2016. godine.....	42

Popis tabličnih priloga

Tablica 1. Raspodjela mandata po strankama prema izbornim rezultatima.....	13
Tablica 2. Stranke parlamentarne većine na kraju sedmog saziva Hrvatskog sabora.....	13
Tablica 3. Stranke parlamentarne manjine na kraju sedmog saziva Hrvatskog sabora.....	14
Tablica 4. Raspodjela mandata prema rezultatima parlamentarnih izbora 2016. godine.....	16
Tablica 5. Stranke parlamentarne većine u 9. Sazivu sabora.....	16
Tablica 6. Stranke parlamentarne manjine ili oporbe u 9. Sazivu sabora.....	17
Tablica 7. Podjela stranaka u Hrvatskoj prema ideološkoj samo-identifikaciji na lijevi i desni politički spektar do 2000. godine (ljestvica 1-10, pri čemu 1 označava krajnju ljevicu, a 10 krajnju desnicu).....	20
Tablica 8. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine u pet najvećih hrvatskih gradova prema popisu stanovništva 2011. godine.....	23
Tablica 9. Bruto domaći proizvod po stanovniku, prema prostornim jedinicama Republike Hrvatske, u eurima.....	31
Tablica 10. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine po izbornim jedinicama čiji prostorni obuhvat obuhvaća najrazvijenije dijelove Hrvatske.....	34
Tablica 11. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine između HDZ-a i SDP-a, u gradovima do 8000 stanovnika, sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine.....	39
Tablica 12. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine između HDZ-a i SDP-a, u gradovima od 8 001 do 15 000 stanovnika, sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine.....	39
Tablica 13. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine između HDZ-a i SDP-a, u gradovima od 15 001 do 45 000 stanovnika, sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine.....	40

Tablica 14. Rezultati parlamentarnih izbora 2011. i 2016. godine između HDZ-a i SDP-a, u gradovima s više od 45 000 stanovnika, sa najvećom prosječnom vrijednosti indikatora ekonomske efikasnosti za razdoblje od 2004. do 2007. godine.....40

Sažetak

U Republici Hrvatskoj geografija izbora još uvijek nije dovoljno zastupljena i razvijena u geografskoj i znanstvenoj zajednici. Razlog tome je kratka demokratska tradicija i nedovoljan broj izbornih ciklusa kako bi se formirali određeni čimbenici koji će utjecati na prostornu distribuciju glasova. Isto tako razlog tome je podjela na političkoj sceni u Hrvatskoj koja je više određena ideološkim vrijednostima koje stranke njeguju, nego primjerice ekonomskim pitanjima koje stranke zastupaju ili čimbenicima poput spola, dobi, vjerske pripadnosti i sl. Analizirani su čimbenici koji imaju sve manje utjecaja na prostornu distribuciju glasova, no još uvijek su vidljive podjele unutar izbornog tijela s obzirom na neke čimbenike. U radu su analizirani utjecaji urbano/ruralne različitosti i dohotka stanovništva na prostornu distribuciju glasova Socijaldemokratske partije Hrvatske i Hrvatske demokratske zajednice. Razlog tome je što navedene stranke predstavljaju političke opcije koje se redovno izmjenjuju na vlasti posljednjih 30 godina i koje uvjerljivo, zajedno s koalicijskim partnerima, osvajaju najveći broj zastupničkih mjesta u Hrvatskom saboru. Analiza je pokazala kako utjecaji urbano/ruralne različitosti i dohotka stanovništva ne utječu snažno na prostornu distribuciju glasova, no ipak postoje razlike. Stanovništvo urbanih naselja imaju veću tendenciju glasovanja za Socijaldemokratsku partiju, dok primjerice stanovništvo ruralnih naselja i područja ima veću tendenciju glasovanja za Hrvatsku demokratsku zajednicu. Isto tako gospodarski razvijenija područja imaju veću tendenciju glasovanja za Socijaldemokratsku partiju, za razliku od slabije razvijenih područja koji imaju veću tendenciju glasovanja za Hrvatsku demokratsku zajednicu.

Summary

Geography of elections in Republic of Croatia's geographic and scientific community is poorly represented and developed. The reason behind it may be a relatively brief democratic tradition and insufficient number of electoral cycles which lead to formation of certain factors that influence the spatial distribution of votes. Another reason could be the division of the political scene of Croatia, which is more affected by a political party's ideological values than by the economical questions these parties represent, along with factors such as gender, age, religion, etc. The factors analysed in this paper have less and less influence over the spatial distribution of votes, however, there is still a certain division present in accordance with these factors. In this paper, the analysis focuses on the influence of urban/rural differences and population's income regarding spatial distribution of votes of Social Democratic Party (Socijaldemokratska partija - SDP) and Croatian Democratic Union (Hrvatska demokratska zajednica - HDZ). The reason for selection of these factors for the analysis of this paper is the aforementioned parties' constant and interchangeable rule in Croatia over the last 30 years (along with different coalition partners from time to time), as well as their domination regarding parliamentary seats in the Croatian Parliament. The results of the analysis show that, even though the influence of urban/rural differences and population's income is not that strong, most votes for SDP tend to come from more economically developed areas, while HDZ tends to get more votes from less developed areas. Similarly, voters from larger urban settlements tend to vote for SDP, while the voters living in rural areas are more likely to vote for HDZ.